ALGEM. NEDERL. FASCISTEN BOND
's GRAVENHAGE

Vaderlandsliefde
en
Nationaal Herstel

Redevoeringen met Bijlagen
van
WOUTER LUTKIE
PROFESSOR GERRETSON
R. GROENINX VAN ZOELEN

UITGEVERIJ „OISTERWIJK" — OISTERWIJK

VADERLANDSLIEFDE

DOOR WOUTER LUTKIE

NATIONAAL HERSTEL

DOOR PROF. GERRETSON

INHOUD

Vroeger verschenen van Wouter Lutkie (bij Uitgeverij „Oisterwijk" te Oisterwijk):

Richard Kralik (met een bijdrage van Vincent Cleerdin) — Oisterwijk

Hetzij Koopman of Kunstenaar — (bevattende o.m. het bekende „Magnanimiteit" - en waarin tevens een omgewerkte herdruk van „Christen Synthese") — Oisterwijk

Jezus Alleen (naar het Engelsch van Mgr. Goodier) — Oisterwijk

De Man 'n Man — Lessen van het Leven — (waarin opgenomen: „Leeken-religio") — Oisterwijk

Leekenreligio. — Oisterwijk

Het Fascisme en zijn Resultaten (naar het Fransch van prof. H. de Vries de Heekelingen) — Oisterwijk

Van Toorop naar Mussolini — Oisterwijk

„Dwazen" (karakterbeelden van eenige Heiligen) — Oisterwijk

Ter perse:

Van boven af (ten vervolge op De Man 'n Man) — Oisterwijk

Uit het Leven van Arnaldo (naar het Italiaansch van Benito Mussolini) — Oisterwijk

Vaderlandsliefde
en
Nationaal Herstel

Redevoeringen met Bijlagen

van

WOUTER LUTKIE
PROFESSOR GERRETSON
R. GROENINX VAN ZOELEN

UITGEVERIJ „OISTERWIJK" – OISTERWIJK

VADERLANDSLIEFDE

Rede uitgesproken te 's Gravenhage voor den Fascisten Jongeren Bond op 18 October; te Utrecht voor de Nationale Unie op 24 October en te Nijmegen voor de Nationale Unie op 28 October 1932

EXORDIUM

verklaring

Vooraf een woord ter verklaring, tevens vaststelling van den „status quaestionis."

Gij zijt hier gekomen, niet enkel om te hooren spreken over het aangekondigde onderwerp, doch òòk in de hoop een antwoord te vernemen op sommige vragen en verwonderingen, waartoe dit mijn optreden u aanleiding heeft gegeven. — Ik wil u dan niet afschepen met een indirect antwoord, noch het aan anderen overlaten. Zelf en rechtstreeks wil ik erop ingaan.

Indien hier een katholiek priester voor u optreedt, dan moogt ge weten wat zulks w e l en wat het n i e t beteekent.

Het beteekent w e l, dat gij een volkomen vrij en te-

goedertrouw rechtzinnig katholiek, niet dat gij een „officiëel", een van kerkelijk officiëele zijde gemandateerd, katholiek woord zult vernemen.

wat niet

Een vrij en wezenlijk katholiek woord: Daarom is propaganda maken voor idee of bloei eener organisatie niet mijn doel.

Het feit van mijn optreden veronderstelt dus niet dat ik zou instemmen met elk punt van program of actie (die ik trouwens niet in alle onderdeelen ken) van al de verschillende organisaties der Herstelbeweging. Dat hoeft immers niet. Om een gehoor toe te spreken behoeft een priester er toch niet vooraf eensgezind mee te zijn! Wat mij betreft, zou een anti-religieus en Godloochenend auditorium mij uitnoodigen, ik zou aannemen, mits ik vrij zou zijn om ongehinderd te zeggen wat ikzelf wilde. Ik ben er toch priester voor om steeds bereid te zijn van de door mij gekregen geestelijke gaven mee te deelen, waar ik menschen bereid vind ze te ontvangen; zeker indien die menschen mij ertoe uitnoodigen.

wat wel

En zoo moogt gij dus uit het feit dat ik hier het woord tot u richt afleiden, dat ik volkomen vrij ben te spreken zooals ik, in mijn overtuiging van christen en priester, wil. Niets is mij gedicteerd en ik kan mij ook niets laten

dicteeren, door niemand. Als mijn w o o r d op sommige punten overeenstemt met eens andermans overtuiging, dan is dit enkel wijl op die punten m ij n overtuiging met de zijne samenvalt.

En zou ik op i e d e r e uitnoodiging bereid zijn te komen, dubbel gaarne kwam ik op de uwe, omdat ik die mag verstaan als een bewijs van uwe goede gezindheid en ontvankelijkheid. Ik meen immers uwe beweging in haar algemeene trekken voldoende te kennen en ze is mij sympathiek, vooral ook omdat ze geen partij wil zijn, doch een waarachtig algemeene, Nederlands nationale beweging. Weshalve ik uwe uitnoodiging durf verstaan als een blijk van uwe goede gezindheid jegens en van uw wil tot loyale samenwerking met het katholieke volksdeel.

doel

En dit is dan het doel van mijn woord : te doen zien op welke gronden zulk een samenwerking zoude mogelijk wezen.

Onbekend maakt onvertrouwd. Wilt ge samenwerking met het katholieke volksdeel, dan moet gij het vertrouwen. Vertrouwen kan echter slechts op kennis zijn gegrond. Eerst moeten we weten wat we aan elkander hebben, om te weten of we elkaar kunnen vertrouwen.

Gij hebt mij dus uitgenoodigd ter kennismaking : hooren wilt ge hoe de Katholieke Kerk oordeelt over vaderland en vaderlandsliefde. — Goed, dat kom ik u

dan geven. En enkel daarom kom ik. Enkel om u iets te geven, niet om met iemand te redetwisten. De ontvankelijken mogen het opnemen; de niet-ontvankelijken mogen wat ik te geven heb tot mijzelf doen wederkeeren.

Geheel vrij zal ik tot u spreken en wat ik zeg zal volkomen zuiver katholiek zijn: zoo althans meen ik tegoedertrouw en ik veronderstel niet dat iemand mijner geloofsgenooten de juistheid zal willen in twijfel trekken van mijn weergave der kerkelijke leer op dit punt.

niet officieel

Maar „officiëel" is mijn woord niet: ik spreek uit naam van niemand, op gezag van niemand. Tenzij op eigen gezag en uit eigen naam.....

Het oogenblik dat ik kies, de plaats waar en de omstandigheden waaronder ik dit punt van de leer der Kerk uiteenzet, komen uitsluitend voor mijn persoonlijke verantwoording en ik wil dus met deze uitdrukkelijke verklaring zelfs allen s c h ij n vermijden van de kerkelijke overheid ook maar eenigermate hierbij te betrekken.

I
FASCISME-VREES

de naam

Maar moest dan niet een heilzame vrees voor het

fascisme mij weerhouden ? Moest ik niet bang zijn voor fascist te worden aangezien en uitgemaakt ?

— Och, zal een man zich laten ontstellen door de ijle klanken van een woord ?

„Fascist" ? — Zelf heb ik mij nooit zoo genoemd. Niet uit schuwheid of verlegenheid, doch ik vond dat slechts Italianen er recht op konden hebben; dat anderen zich aanstelden door zich dien naam te assumeeren. Daarom heb ik mij nooit zoo genoemd. En ik zal bij deze gelegenheid dien naam ook zeker niet krijgen. Waarom niet ? Omdat de Nationale Unie zich niet wil vereenzelvigd zien met het fascisme ? Och, dat zou mij weinig baten. Maar toch zal ik door dit optreden hier dien naam niet krijgen. Omdat ik hem al jaren geleden gekregen heb. Ze hebben mij eenvoudig niet gevraagd of ik ermee accoord ging, de krantemannen van „Het Volk" en anderen van dat slag, toen ze mij met die benaming gingen vereeren.

„What 's in a name !" 1) De naam is een distinctief waarbij niet gij uzelf, doch anderen u onderkennen, die u dan ook welhaast altijd door anderen wordt gegeven en aan de ziel of het karakter van den benaamde wordt daardoor niets veranderd. Wel kunt ge uzelf een naam toedenken, doch als de anderen weigeren u zoo te noe-

---

1) What 's in a name ? That which we call a rose,
By any other name would smell as sweet
(Shak : Romeo en Juliet, II. — 2.)

men, dan wordt het uw naam niet.....

Dit kan ik u niet beter illustreeren dan door een voorbeeld uit het dagelijksche leven van ons Brabantsche platteland. Gij gaat in ons dorp bv. op zoek naar Lambertus van Nistelrooij en ge weet, daar ongeveer waar ge staat moet hij wonen en ge vraagt aan een mensch dien ge ontmoet : „Woont hier ergens Lambertus van Nistelrooij ?" Maar de man kijkt u vreemd aan en zegt : „Nee, die woont hier nie !" En ge vraagt aan een ander en die zal u antwoorden : „Van Nistelrooij ? Lambertus van Nistelrooij ? Bedoelt ge misschien Frans van Oss ?" — Dien bedoelt ge natuurlijk niet, hoe komt de man tot zoo een dwaze vraag ! En gij wendt u tot een derde, een vierde. Eindelijk vindt ge er een die u terecht wijst : „A ja, ik begrijp het al ! Gij meent Frans den Dirk !" — „Nee man, dien bedoel ik heelemaal niet. Lambertus van Nistelrooij bedoel ik en niemand anders!" — „Ja, ja, dat zal wel uitkomen. Hij schrijft Lambertus van Nistelrooij, maar hij hiet Frans den Dirk en ze noemen hem altijd Frans van Oss."

Welnu, deze eigenaardige wijze van naam-geving beperkt zich niet tot het Brabantsche platteland. Die is, in zekeren zin, nog algemeen. Wel niet dat de individueele familienaam nog overal zoo wordt verhaspeld, doch op ander naam-gebied gebeurt nog hetzelfde. En vrees kan dat niet verhinderen, eer integendeel.

vrees voor den naam

Het is zeker niet noodig zich opzettelijk te tooien met een onjuisten naam, doch het is in elk geval rustig niet bang te zijn voor een opgedrongen naam.

Zeker óók wijl zij meenden dat hij hun niet paste, doch niet minder u i t v r e e s voor den naam van „fascisten" heeft de Nederlandsche Herstelbeweging al gekend: Actualisten, Vaderlanders, Nieuwe Vaderlanders, Nationalisten, Nieuw Nationalisten, Nationale Jongeren, Solidaristen, Oranje Nationalisten, Nederlandsche Nationalisten, Vaderlandverbonders, Nationale Verbonders, Nationaal Socialisten, e. d. m. Maar het heeft niet mogen baten en het helpt niet: gaarne of ongaarne, door hun tegenstanders worden ze allemaal gedoodverfd als regelrechte „Fascisten".

Als men daarin slagen kón, dan ware het, althans ter voorkoming van ongewenschte en onjuiste identificaties, zeker raadzaam de mystificatie van zulk een naam uit den weg te blijven. Ter voorkoming van identificaties als: staats-absolutist, individu-verdrukker, machiavellist, importeur van uitheemsche politiek, zeden en manieren.

Doch in de veronderstelling dat men er toch niet aan ontkomen kàn, dank de hardnekkigheid der tegenstanders om alle voorstanders eener nationale herstelbeweging den naam van „fascisten" op te dringen, lijkt het fierder de opdringing vóór te zijn en kloek, zij het ook ietwat tartend, te doen zooals de „Geuzen" deden en ook de „Roomschen", nl. van nood deugd maken: den

door vijanden opgedrongen naam onbeschroomd als een eervol distinctief overnemen.

veelsoortige vrees

Evenwel, die vrees voor den naam is slechts een uiting van veel dieper wortelende vrees voor het fascisme zelf. Deze nu is veelsoortig.

Allereerst is daar de welgegronde vrees der tegenstanders, die voor hun persoonlijke belangen, voor hun ondernemingen en bedoelingen werkelijk iets van het fascisme hebben te duchten.

Bang van het fascisme zijn ook de brave burgers die zich aan politiek niet vergrijpen, zich enkel met hun zaken bemoeien. Die eenvoudig voor alles wat vreemd en nieuw is angstig zijn : „Je weet wat je hebt, maar nooit wat je krijgen kunt !" En wat hun eerlijke kranten er hen van hebben voorgespeld belooft in alle geval niet veel r u s t i g s .....

Angst ook bij velen die zich een afgeronde, vaststaande definitie hebben gegeven van h e t fascisme, dat niet bestaat, doch dat zij, òf uit gebrek aan onderscheidingsvermogen òf uit looze tactiek, vereenzelvigen met sommige uitingen en daden van eenige Italiaansche fascisten welke soms alleen maar hen persoonlijk niet bevallen, soms ook inderdaad verdacht zijn, of zelfs vlakweg heilloos en verwerpelijk.

Doch ietwat zonderling is de vrees voor het fascisme van sommige schuchtere en naam-schuwe Herstelbe-

wegers zelf, die immers voorstanders zijn van veel wat het fascisme voorstaat. Dit door misverstand en begripsverwarring. Immers, in den beginne, alvorens het „régime" was, werd het fascisme identiek gesteld met wonderolie-manoeuvres ; daarna dachten velen het te moeten zien als een vorm van „reactie" ; tenslotte en nu nog, als een uiting van knechtschap, tyrannie, als naar zijn wezen zelf „dictatuur" en als iets specifiek Italiaansch, zonder universeele elementen.

De werkelijkheid is dit : de term „fascisme" correspondeert aan meerdere en verschillende begrippen, die men onmogelijk in èène formule adaequate zou kunnen definieeren.

Er is een specifiek (traditioneel, historisch en psychologisch) Italiaansch fascisme, „niet voor export geschikt". Er is echter òòk een universeel fascisme : de algemeene ideeën welke men in Italië door dat Italiaansche fascisme tracht te verwezenlijken en die, servatis servandis, ook buiten Italië toepasselijk zijn.

de term

De term „fascisme" heeft immers geen rationeel ontleedbaren inhoud en is ook niet langs logischen weg ontstaan : de samenstelling of de afleiding van het woord openbaart niets omtrent de geestelijke bedoelingen van de zaak waaraan die term als naam werd gegeven.

Het woord „beteekent" niets ; vervult geen andere rol

dan terugwijzen op de Romeinsche „fasces", een der oudste emblemen die in Rome het gezag symboliseerden. Zoodat de term „fascisme" geen vast-omlijnde, rationeel ontleedbare beteekenis formuleert, doch slechts een symbolische beteekenis suggereert. Suggereert de eenheid en de macht van het gezag in den staat, teruggrijpende naar de aloude Romeinsche tradities. Dit in tegenstelling met termen als „democratie" en „communisme", die wel in het spraakmisbruik verschillende beteekenissen kunnen hebben gekregen, maar die toch in zich voor rationeele analyse vatbaar zijn, zoodat men direct uit samenstelling en afleiding den geestelijken oorsprong kan aflezen ; het logische begrip, dat zij geroepen waren te vertegenwoordigen.

het verschijnsel

Overgaande van den term naar het wezen der door dien term aangeduide zaak, stoot ge weer op dezelfde moeilijkheid. Het fascisme als verschijnsel is geen samenhangend, geen systematisch opgebouwd ideeënstelsel.

En hier hebt ge zelfs een argumentum ad hominem : Nietwaar, dit feit is altijd de ergste grief ertegen geweest van zijn tegenstanders, begeerig naar vat erop, zoekende naar een basis ter rechtvaardiging van hun aprioristische en vernietigende critiek. Juist dezen hebben het fascisme altijd en tot nu toe *verweten* dat het geen eigenlijke doctrine bezat, geen afgerond pro-

gram, geen vast gedefinieerde beginselen. — Zij zullen hun verwijt toch willen gestand doen, mocht het nu in het voordeel van het fascisme uitvallen !

Inderdaad, het is geen theorie, het is practijk. Het is geen religieus, kettersch of philosophisch stelsel, doch een beweging. Beter kan het niet worden gekarakteriseerd dan door het woord „beweging", volksbeweging : een drang die het volk stuwt en drijft.

niet veroordeeld

En zou hierin wellicht ook gelegen zijn de verklaring van het geheim waarom de Paus, die er toch zooveel en ten zeerste gerechtvaardigde klachten over, critiek op en protesten tegen heeft uitgebracht, het desondanks nooit veroordeelde ? Als er geen „einheitlich" fascisme bestaat, kan het ook niet door een veroordeeling worden getroffen.

Zal iemand onzer wijzer willen zijn dan de Paus ? Den Paus een les willen geven en, in zijn plaats, het fascisme veroordeelen ?

De Paus veroordeelt het staatsabsolutisme en elken vorm van staatsvergoding, in of buiten het fascisme ; — wij ook.

De Paus veroordeelt alle theorie of poging, in of buiten het fascisme, om de Kerk ondergeschikt te maken aan den staat ; — wij ook.

De Paus veroordeelt het uitsluitend toe-eigenen aan zich van het opvoedingsrecht door den staat, in of buiten

het fascisme ; — wij ook. *)

Wij veroordeelen alles wat veroordeelenswaards doorgaat onder naam van fascisme en houden dan nòg fascisme over. Dan heeft het begrip voor ons nog een rijken inhoud. Negatief en positief: negatief, als verweer tegen de vloeden van moreele decadentie, van communistische revolutie en marxistisch democratische ontreddering ; — positief, als een moderne vorm van vaderlands-cultus, van vaderlandsliefde in al hare zuivere, edele, verheffende vormen ; en als een nieuw staatsbestel.

Juist dat verschil van opvatting omtrent het fascisme, juist het feit der verschillende beteekenisen van het woord, laat ons vrij het over te nemen onder reserve van een inhoud die ons aanstaat.

Want nog eens : ook al zoudt gij zelf dien naam schuwen, hij zal u waarschijnlijk toch worden opgedrongen.

En wat mij betreft, moet ik dan „fascist" heeten, à la bonne heure ! Doch weet dan dat ik niet zal hooren naar dien naam in den zin van revolutionnair of van staatsabsolutist, dat ik hem afwijs in den onvoorwaarde-

---

*) Zie in verband hiermede het artikel van het pauselijk orgaan l'Osservatore Romano d.d. 2—3 November 1932, getiteld : „Voor de viering van het tienjarige Fascistisch Régime in Italië", dat bevat eene erkenning en waardeering van wat het Fascisme goeds wrocht voor godsdienst en zeden ; van welk artikel een vertaling achter in dit boekje is opgenomen.

lijk dictatorialen zin, terwijl ik hem evenmin in den specifiek Italiaanschen zin kan honoreeren : Nederlander ben ik, geen Italiaan.

Ik voor mij kan het fascisme aanvaarden als de internationale term ter aanduiding van al wat zich, op politiek terrein, tegen het bolsjewisme teweer stelt ; — èn als de moderne, interlinguale naam voor vaderlandsliefde.

II
VADERLANDSLIEFDE

definitie

Wat is dan de leer der Kerk over vaderlandsliefde ?

Voor de leer der Kerk neem ik de door de Kerk gesanctioneerde leer van den wijsgeer Sint Thomas van Aquine, zooals deze er uitvoerig over verhandelt in zijn „de pietate".

In de terminologie der Kerk-leer op dit punt is n.l. wat wij „vaderlandsliefde" noemen vervat in „piëtas", waarvan het woord „piëteit" uiteraard is afgeleid; doch „piëtas" heeft een veel wijdere en ook scherper vastgestelde beteekenis.

(Wellicht geeft ons eenigszins verouderde „vroomheid" de zuiverste vertolking van „piëtas". Zooals het voorkomt b.v. in het Vlaggelied : „O schitterende kleuren van Nederland's Vlag" :

„.....van trouw en van vroomheid,
van vroomheid en moed....")

De Kerk stelt de verhouding van den mensch tot zijn vaderland als eerste in rangorde na zijn verhouding tot God en op èèn lijn (niet gradueel, maar toch essentieel op èèn lijn) met zijn verhouding tot ouders en familie. („Et ideo post Deum maxime est homo debitor parentibus et patriae" : 2-2ae — q. 101 — a. 1 — c.)

Zooals wij God, aan wien wij absolutelijk ons bestaan te danken hebben, dienen op een geheel speciale wijze en onze dienst aan God heet „religio" ; zoo is het onze plicht ouders en vaderland, waaraan wij relatievelijk ons bestaan te danken hebben, eveneens op een speciale wijze te dienen en te vereeren en de deugd waardoor wij die aanhankelijkheid betoonen heet „piëtas".

Sint Thomas (dus de Kerk) neemt zelfs de definitie van het begrip dier deugd letterlijk over van Cicero : („Pietas est per quam sanguine junctis, patriaeque benevolis officium et diligens tribuitur cultus") „De piëtas is de deugd waarmede wij ons in dienst stellen van en een liefdevole vereering („cultus") betuigen aan onze bloedverwanten en aan de weldoeners van ons vaderland."

Klinkt het u vreemd, dat de Kerk haar leer over vaderlandsliefde ontleent aan Cicero, dus aan het heidensche Rome ? Dat is te verklaren uit het feit dat de katholieke Kerk waarlijk katholiek, d.i. universeel is. De

katholieke vaderlandsliefde is geen andere dan de universeel menschelijke vaderlandsliefde.

leer en leer der Kerk

Ter verduidelijking hier even een kleine digressie: De leer der Kerk is n.l. te onderscheiden in een moraalleer, een philosophische leer (omvattende ook staats- en maatschappij-leer) en een dogmatische leer. Allèèn deze laatste is geheel specifiek kerkelijk katholiek, maar zoowel de katholieke moraal als de katholieke wijsbegeerte kan worden aanvaard door desnoods alle niet-katholieken, zonder dat zij deswege katholiek worden; en kan dus, ten andere, ook zijn ontleend aan niet-katholieke denkers en stelsels.

Zoodat: alléén wie de katholieke dogmatiek aanvaardt en belijdt is kerkelijk katholiek; het aanvaarden van de moraal en de philosophie der Kerk maakt niemand tot lid dier Kerk; — m.a.w.: een katholieke staatkunde is niet in denzelfden, volstrekten, zin „katholiek" als de katholieke dogmatiek. Deze laatste is nl. exclusief, de andere niet. Exclusief, niet als zou ze potentiëel niet geschikt zijn voor alle menschen ten allen tijde, integendeel, potentiëel en essentialiter is ook de dogmatiek waarachtig universeel; doch exclusief in dezen zin dat ze zich enkel richt tot kerkelijk-katholieken, met uitsluiting van alle anderen. De „katholieke staatkunde" (zoo ook: moraal, wijsbegeerte) richt zich, in haar beginselen, niet uitsluitend

tot kerkelijk-katholieken, is in haar beginselen natúúrlijk universeel en algemeen menschelijk.

katholieke staatkunde

Daarom dan ook is een goed en eerlijk toegepaste katholieke staatkunde niet slechts niet onaanvaardbaar, doch zelfs volkomen bevredigend voor alle niet-katholieken, heidenen zelfs niet uitgezonderd. Daarom kan een katholiek staatsman en wetgever, zonder ook maar eenigszins met zijn geweten in conflict te komen, suum cuique, elk het zijne geven. En er is geen aanleiding om een zeker gedeelte van een in „Themis" door prof. v. d. Grinten gepubliceerde rede mis te verstaan, zooals dat door prof. Eigeman misverstaan is. *)

fundament der vaderlandsliefde

De Kerk dan grondt, naar de formuleering van Sint Thomas de rechtmatigheid van den cultus tot het va-

---

*) Zie : Prof. Mr. J. A. Eigeman „Politieke Oprechtheid in een nationale Partij-groepeering", die op p. 65 o.m. ook citeert uit de in „Themis" (1930, p. 322 v.v.) gepubliceerde rede van Prof. v. d. Grinten en uit een geschrift van dr. Cassianus Hentzen. Om, wat den laatste betreft, te concludeeren (p. 67) : „Het gedachtenleven van dezen bekwamen en eerlijken auteur is niet nationaal ; het is uitsluitend roomsch-katholiek, uitsluitend clericaal georiënteerd. Een ultramontanisme, dat werkelijk „über alle Berge" is."

derland op het feit dat ouders en vaderland, weliswaar zeer onvolmaaktelijk maar toch zeer wezenlijk, vertegenwoordiging en beeld zijn van den Vader des Hemels. Het bestaan en het gezag van ouders en vaderland doen denken aan het ongeschapen Bestaan en het ongeschapen Gezag, waarvan de eerste uitvloeisels zijn.

Zoodat, als wij onze huiselijke ofwel onze nationale familie eeren, dan richt zich onze vereering vanzelf (mits wij niet opzettelijk anders willen) tot Gods aanbiddelijke Majesteit.

Zooals gij ziet, stelt de Kerk hiermede de piëtas of vaderlandsliefde op zeer hoog plan, maar voorkomt tegelijkertijd elke mogelijkheid tot statolatrie, omdat zij juist op de boven het vaderland verheven Godheid de vaderlandsvereering en vaderlandscultus grondt; omdat aldus het vaderland eeren niet slechts niet in strijd kan zijn met een waarachtige Godsvereering, doch zelf een indirecte wijze van Gods-vereeren is.

Waaruit ook weer volgt dat, mocht een christen in geweten verplicht zijn om Gods wil iets te weigeren van wat hem wordt gevorderd in naam des vaderlands, hij weigert het dan tevens om des vaderlandswille. Want geen waarachtige plicht jegens het vaderland kan ooit in strijd zijn met de plichten jegens God.

inhoud der vaderlandsliefde

De vaderlandsliefde is dan voor de Kerk meer dan liefde, meer dan rechtvaardigheid. Zij omvat die beide

deugden, aangezien wij uit stricte rechtvaardigheid verplicht zijn het vaderland te dienen, waaraan wij immers relatief ons bestaan zelf te danken hebben en aangezien wij ook liefde verschuldigd zijn aan wat ons in liefde het bestaan en den voortduur van het bestaan mogelijk maakt. De vaderlandsliefde openbaart zich echter tevens door uitingen van eerbied en gehoorzaamheid.

Dus deze vier plichten : van rechtvaardigheid, liefde, gehoorzaamheid en eerbied verbinden ons aan het vaderland en maken onze vaderlandsliefde uit.

En uwe Herstelbeweging beschouwe dus als haar eerste taak een herstel van deze waarachtige vaderlandsliefde, een weder-erkenning en vervulling van dien viervoudigen plicht jegens het vaderland.

vaderland

Het vaderland ?

De woonstee der natie.

Mijn natie ? — Het volk waartoe ik behoor door geboorte en door geboorte mijner voorvaderen, soms ook door eigen optatie, vrije overtuigde keuze.

Het vaderland omvat dus geheel het volk in zijn voorgeslacht, zijn nageslacht en zijn huidige ,thans levende, doch elk oogenblik wisselende generatie.

Geheel het volk, onverschillig welke klassen of standen ; onverschillig van welke godsdienstige, mits niet verraderlijke, de orde, ook en vooral de geestelijke orde, niet storende, belijdenis of levensbeschouwing.

de toets der vaderlandsliefde

Jos. de Maistre zegt ergens : „C'est le patriotisme qui fait la patrie". De vaderlands-l i e f d e maakt het vaderland.

Wie zijn vaderland niet bemint hééft er geen. Wie slechts zichzelf en zijn naaste belangen bemint, wie geen offers vermag te brengen voor zijn volk, is een beklagenswaardig onterfde, een (vrijwillig) verweesde, een vaderlandslooze.

Wat heeft de mensch het meeste lief ? Datgene waarvan hij het meeste profijt trekt ? Als hij van zijn liefde nooit anders dan geprofiteerd heeft, dan weet hij niet eens of hij tot w a a r a c h t i g e liefde wel in stáát is. En zoo lang iemand nog geen groote dingen en moeilijke heeft geofferd voor zijn liefde, heeft hij de s t e r k t e ervan niet beproefd.

Alleen groote offervaardigheid maakt sterke liefde. En alleen een sterke liefde voor eigen volk en land maakt groote patriotten : De vaderlands-l i e f d e maakt het vaderland.

De vaderlandsliefde is dus niet iets onbestemds, doch iets zeer positiefs. Wilt gij zeggen, dat ge uw vaderland liefhebt, dan moet gij er voor instaan, dat gij uw volk in al zijne geledingen liefhebt.

Eert gij uw voorgeslacht ? Hebt ge piëteit voor de werken uwer vaderen ? Bouwt gij, bewust en fier, voort op dat werk ? Onderhoudt gij de goede, vrome, nog bruikbare, nog schoone tradities uwer vaderen ?

Indien gij op dit alles ja kunt antwoorden, dan is uw vaderlandsliefde meer dan een ijl woord.

Aanvaardt gij de zorg voor het nageslacht ? Is uw levenshouding niet van „après nous le déluge", niet van verspilling en vernieling der u toevertrouwde goederen ? Wilt ge bewaren en behoeden en zaaien en planten en verzorgen voor degenen die na u komen ?

Indien gij hierop ja kunt antwoorden, dan is uw vaderlandsliefde substantiëel.

Wilt gij welzijn en vrede en zoo rein mogelijk geluk voor al uwe medeburgers ? Wilt gij meewerken om hun tevredenheid en geluk te bevorderen ? Wilt gij u daartoe moeite geven, offers getroosten ?

Als gij dit alles wilt, dan is uw vaderlandsliefde waarachtig. Doch als gij eerlijkheidshalve op dit alles niet bevestigend kunt antwoorden, als gij maar uw eigen belangen, individueel, of groeps- dan wel standsgewijze, uw eigenbelangen zoekt ; dan is uw vaderlandsliefde een waan.

Vaderlandsliefde is niet iets ijls, abstracts, onbestemds. Vaderlandsliefde is iets heel tastbaars, heel duidelijk waarneembaars. Het is niets anders dan een verruimde familie-liefde.

Wie zijn vaderland verloochent verloochent temet zijn familie, welke in zijn vaderland besloten ligt.

En vaderlandsliefde, als ze waarachtig is, is bij uitstek schoon en edel. Want zij heeft dit merkwaardige dat ze niet, gelijk andere liefde wel, en die zelfs natuur-

lijkerwijze, naijverig is. Deze liefde scheidt gelijkgestemden niet van elkander, doch vereenigt hen.

Vereenigt hen in eendrachtig streven naar groot-maken van het voorwerp hunner liefde èn in den strijd tegen de vijanden dier liefde.

Want de vijanden van het vaderland zijn talrijk en listig weten velen hunner zich te vermommen.

III
DILETTANT COMMUNISME

Vijanden van hun eigen vaderland zijn er ten allen tijde geweest. Van aard veranderen zij niet, doch wel van naam. Er waren periodes waarin ze eenvoudig bastaards, ontaarden en verraders werden genoemd. Thans tooien zij zich met schoone namen als pacifisten, internationalisten, communisten.

Al weet ik, dat niet allen welke naar deze namen hooren ook opzettelijke vijanden zijn van hun vaderland.

goedertrouwe aarzelaars

Nog dezer dagen moest ik vernemen van een oprecht goedertrouwen vriend : „Ja, toch zou men soms aarzelen ;... er is ook in de theorieën van het communisme veel moois en er zijn uitstekende menschen onder de communisten, die lang niet met alles instemmen wat of-

ficieel Raden-Rusland decreteert..."

Deze aarzelde volmaakt tegoedertrouw en hij staat niet alleen.

Doch veel meer dan zulken zijn er die coquetteeren met het communisme uit zucht om „interressant" te doen.

Intusschen, de opmerking was juist : er is moois in de theorieën, en er zijn brave kerels die op communisten lijken, die door anderen voor communisten worden gehouden, ook die zichzelf zoo noemen.

Maar wat is de beteekenis van die opmerking voor de practijk ? Luttel.

Welke maatschappelijke beteekenis zoudt ge toekennen, b.v. aan mooie theorieën die niet uitvoerbaar zijn en aan goed-willende menschen die hun goeden wil niet kunnen doen gelden ? — Ik vraag niet welke beteekenis die goede wil heeft voor de individueele moraliteit der betreffende menschen. Die is inderdaad groot. Doch daar gaat het niet om.

òf krankzinnig òf misdadig

Het communisme als modern maatschappelijk verschijnsel is òf misdadig òf krankzinnig.

En mocht ge van meer belang achten de -isten danwel het -isme te kennen, zie dan hoe het deels gewetenlooze schurken zijn, deels ontoerekenbaren, ofwel oordeellooze illusionisten. Zij dan ook van harte erkend, dat onder de betrekkelijk talrijke vertegenwoor-

digers der laatstgenoemde categorie 'n hoop brave, welmeenende menschen zijn.

Misdadig communisme is dat wat godsdienst en godsgeloof tracht uit te roeien, den haat van menschen tegen medemenschen aanwakkert, jegens het vaderland verraad kweekt, zijn tegenstanders kwelt en uitmoordt, ontucht en bandeloosheid in de hand werkt, diefstal en roof, „ten bate van het communistische doel" toelaat, aanbeveelt, pleegt.

Het communisme van de goed-bedoelenden is illusoir, miskennend de natuurlijke psychische grondslagen van het menschelijk leven en samenleven.

Miskent de onuitroeibare menschelijke behoeften, gevoelens en instincten. Neemt ideologieën en looze abstracties voor levende werkelijkheden.

Miskennend de den mensch ingeboren strijdlust, preekt het een „universeele vrede" en algeheele ontwapening. Miskennend de natuurlijke bezit- en begeer-zucht, streeft het naïvelijk naar afschaffing van persoonlijken eigendom. Miskennend de behoefte aan voorliefde en voorkeur, poogt het vaderlandsliefde te vervangen door menschenliefde en een „geest van internationalisme" te kweeken tot zelfs bij arbeiders en dorpelingen, die zich niet eens mettertale buiten hun eigen kleinen kring verstaanbaar kunnen maken.

de practische wijsheid

En het fascisme ?... En de fascisten ?....

Wel, het fascisme tracht van den nood een deugd te maken. Dat is het aloude standpunt der practische wijsheid.

Wel, de fascisten weten ook lang niet allemaal wat ze willen en er zijn deugnieten onder hen die zich fascisten noemen, zoowel als brave kerels. Ook bij hen is niet alles goud wat er blinkt en vrij van dilettantisme en beunhazerij zijn hun rangen óók niet! Maar in elk geval zijn ze meer realist ofschoon niet noodwendig minder idealist dan hun tegenvoeters.

De mensch is nu eenmaal strijdlustig en het leven is anders niet dan strijd. Poog niet dit te ontkennen: de natuur laat zich niet verloochenen. Doch geeft aan des menschen strijdlust een dusdanig doel, dat zijn strijd tegelijkertijd een uiting van zelfverloochening en edelmoedigheid wordt. Aldus het fascisme.

De mensch is nu eenmaal bezitzuchtig. Ontken dit onmiskenbare feit niet. Doch maak van des menschen bezitzucht gebruik om hem ondernemend, arbeidzaam en spaarzaam te maken. Dit is het standpunt van het fascisme.

De mensch heeft behoefte aan religie. Tracht dus niet hem dat onuitroeibare gevoel van behoefte te ontnemen. Hopeloos vergeefs. Doch maak er gebruik van (om hem den waren godsdienst te prediken, zegt het christendom) om hem ordelijk, gedisciplineerd, volgzaam, aan het gezag onderdanig, voor zijn medeburgers welwillend en voor zijn vaderland offervaardig te maken,

zegt het fascisme.

Waar het goed-willende communisme accidenteele fouten ziet, probeert het niet die fouten te verbeteren en het goede wezen der betreffende zaak, in gezuiverden toestand te behouden. Dan werpt het de zaak zelf weg. — Dat is het kind met het badwater uitgooien.

Het vuile badwater wel uitgooien, maar het kind behouden, dat wil het fascisme.

de bangerikken

Dat welwillend-begrijpend tegemoetkomen aan het communisme is bij velen een uiting van bangigheid, van schrik. Zoete broodjes bakken met een vijand dien men ducht. In de hoop van door hem genadiglijk gespaard te worden.

Angst is altijd een slechte raadgever.

De vijand zal zich door dat opzitten en pootjes geven niet laten vermurwen. Net integendeel. Hij zal er brutaler door worden, meereischend, driester.

Beter is, niet zoo licht schrik ervan te hebben ; hem zelfs daar niet te duchten waar hij toch wel geducht mocht z ij n.

Onze communisten zijn geen exotische gewassen, missen het bevangende dat het vreemde en van ver gekomene onwillekeurig kan aankleven. Het zijn geen baarlijke duivels, of niets-ontziende desperados, geen fatalistische moscoviten. — Doodgewone jongens van onze eigen straten en fabrieken en herbergen. En dus

een heeleboel van het type : liever bloô Jan dan doô Jan ! Liefhebbers van 'n potje dammen : zie, hoe de wereld-bedreigende, hel en duvel trotseerende pers-schalmei „De Tribune", temidden het donderende strijdgewoel, zich knusjes tooit met zeer geanimeerde schaak- en damrubrieken ; adres : „Schaakredactie van De Tribune, Amstel 85" — Of zij hun kameradelijke pappenheimers kennen ! Die zich dan ook, bij toevallige opgewondenheid, maar al te graag laten kalmeeren, zoodra zij een vastberaden en doortastende groep fascisten tegenover zich zien.

(Want dit mag ter hunner eere wel eens openlijk en erkentelijk worden vastgesteld : meer dan de andere groepen der Herstelbeweging zijn het de eigenlijke „fascisten" aan wie wij het hebben te danken, dat de kans op een volledige en overrompelende communistische revolutie ten onzent verkeken is. Het zijn vooral onze „zwarthemden" die door hun kloek, zij het ook smadelijk als „provoceerend" veroordeeld, optreden, het élan hebben gebroken der communisten, die nu eenmaal slechts voor één ding gevoelig waren : voor een greep in hun kraag !)

oppassen !

Maar behalve dat het coquetteeren met communisme bij velen slechts een uiting is van redeloozen angst, heeft het nog een ander heilloos aspect.

De ietwat ondergrondsche werkwijze der bolsjewieks-

kes maakt immers dat men hen niet zoo licht naar waren aard en gedaante kan herkennen. — Zoodat, wanneer ge iemand ontmoet, die alleen maar een beetje aan salon-communisme zich te buiten gaat, die er alleen maar wat liefjes en knusjes over babbelt en verzekert met dit en dat ervan toch wel te sympathiseeren, die alleen maar lid is van het intellectueele en artistieke genootschap „Nederland—Nieuw-Rusland" ;... zoodra gij een dergelijken vriend ontmoet, weet ge al niet meer wat ge aan hem hebt : — Is hij nog werkelijk een onafhankelijk sympathiseerder, of is het al een zaakgelastigde, een verbonden en verknochte, misschien verkochte, handlanger ? Ge kunt hem het vizier niet lichten.

Reeds blijkt niet meer met stelligheid of zijn geest nog betrouwbaar is, doch hoe staat het met de betrouwbaarheid van zijn wil en bedoelingen ? — Speelt hij misschien in opdracht de rol van spion en verrader, om argeloozen te verschalken en om zich toegang te verschaffen daar waar uitgesproken communisten geen toegang verkrijgen ?

Dat is niet te weten, tenzij ge het karakter der betreffende personen met groote stelligheid als wis en zeker betrouwbaar kent. En zulke kennis van eens menschen karakter is zeldzaam !

Niet bang van ze zijn, maar op uw tellen passen voor zulke snuiters !

het alternatief

En hun onder het oog brengen, dat gij hen voor vijanden van hun vaderland houdt. Opzettelijke of onopzettelijke, bewuste of onbewuste, maar in elk geval vijanden van hun en uw vaderland. Dat gij hun optreden voor een vijandig en verraderlijk optreden houdt en dat zij er als zoodanig de gevolgen van hebben af te wachten. Tenzij ze tot beter inzicht komen.

Wie geen vijand van zijn eigen volk wil zijn en daarvoor niet wil worden aangezien, moet er niet den naam van aanvaarden, noch ermee verkeeren.

Kiezen of deelen : òf oprecht vriend, òf oprecht vijand.

IV

MEDEWERKING VAN HET KATHOLIEKE VOLKSDEEL

In uw strijd tegen de vijanden van het vaderland ziet gij om naar bondgenooten.

Uw beste en meest vertrouwbare bondgenooten zijn de katholieken, waarvan gij alreeds zult overtuigd wezen, nu gij hebt vernomen hoe de leer der Kerk is over vaderlandsliefde.

Maar zult gij u kunnen verzekeren van een schouder-aan-schouder-samenwerking met hen ?

Want ik hoef het u niet te verhelen, er doen zich ook hier weer moeilijkheden voor en wederzijds.

„inmenging" der Kerk

Nog altijd toch zijn er die tegen de katholieken een zekere verdenking voeden, als zouden dezen nooit volkomen vertrouwbare vaderlanders kunnen zijn. De oude term van „ultramontanen" heeft wel nagenoeg afgedaan, doch het begrip is levend gebleven. Er zijn er nog die meenen dat katholieken altijd in staat blijven om op een enkel woord „van over de bergen" het eigen lands- en volksbelang te verraden. Dat gij dus aan hunne medewerking niets zult hebben, dat gij er althans nooit geheel op kunt vertrouwen. Dat met name een jonge, zich nog baan brekende beweging niets van hen te verwachten heeft.

Ik wil u niets wijs maken.

Het is waar dat de kerkelijke overheid directieven en zelfs bindende voorschriften kan geven op politiek gebied, wijl politieke handelingen ook moreele handelingen zijn èn wijl er kwesties van discipline mee gemoeid kunnen zijn. Zoo is het b.v. aan priesters niet geoorloofd, zonder uitdrukkelijke toestemming, deel te nemen aan actieve of practische politiek. (Dit ten onderscheid met de t h e o r i e ë n der politiek of de wetenschap der staatkunde, waarmede, gelijk vanzelf spreekt, priesters zich ook zonder bepaald verlof mogen bezig houden.) En zulks niet als zou elke deelname aan actieve politiek noodwendig immoreel zijn, of moreel gevaarlijk, doch deze bepaling is er eenvoudig uit disciplinaire overwegingen. En uit dezen zelfden hoofde kan de kerkelijke

overheid ook voor leeken bepaalde maatregelen voorschrijven.

Wil dat echter zeggen dat de katholieken „op een woord van over de bergen" tot verraad aan hun vaderland in staat zouden zijn ? Men kan zulks wel nauwelijks ernstig opnemen. Laat ik u enkel in herinnering brengen dat verraad naar de opvatting van elk christelijk geformeerd geweten een misdaad is, ook al wordt het gepleegd in dienst van een „goede zaak".

Ten andere, welk voordeel zou het katholieke volksdeel meenen te kunnen verwachten van verraad ? En bestaat ten onzent de kerkelijke overheid niet uit zonen van het eigen volk ? Terwijl zij bovendien maar al te goed weet dat zij, zelfs op puur religieus gebied, een groot stuk van haar invloed op het volk zou verliezen, als zij zich roekeloos met politieke kwesties inliet, of als zij, ware het dan ook onwillend en onwetend, voorschriften zou geven of maatregelen nemen die zouden worden aangezien als strijdig met het nationale belang. Wel zal, ongetwijfeld, ten aanzien van een jonge beweging, welks verder verloop en resultaten zich nog niet duidelijk zichtbaar afteekenen, de kerkelijke overheid gewoonlijk een zeer voorzichtige houding aannemen.

voorzichtigheid

En daarom ware het niet uitgesloten, dat ook aan mij en aan Pater Borromeus de Greeve en de enkele andere

priesters die al eens blijken van belangstelling in de Herstelbeweging mogen hebben gegeven, zou worden bevolen zulks te staken. — Waarom ? — Op grond van het feit dat wij ons zouden inlaten met politieke actie ? Neen, want dat feit bestaat niet. Wij nemen immers geen deel aan politiek organisatie-leven, of aan verkiezings-actie, of aan passief danwel actief kiesrecht, wanneer wij, voor ieder die ons hooren wil, voor u dus ook, een stuk van de katholieke leer uiteenzetten.

Waarom dan ? Eenvoudig als maatregel van voorzichtigheid. Omdat men nog vreest dat uwe beweging een voor de katholieken onaanvaardbare ontwikkeling kan nemen. Omdat men niet den indruk wil vestigen dat het optreden van priesters voor uw kringen zoude uitgelegd worden als een bewijs van kerkelijke instemming bij voorbaat met uwe beweging. Omdat men vreest dat het optreden van priesters in uw midden een propagandistische uitwerking zou hebben onder katholieken waarvan de gevolgen tot veel moeilijkheden zouden aanleiding geven, mocht men later gedwongen worden uwe beweging als voor de Kerk onaanvaardbaar te veroordeelen.

gehoorzamen op bevel

Ik weet niet of een dergelijk verbod zal afkomen, doch indien het komt dan ongetwijfeld enkel als een maatregel van voorzichtigheid.

Welnu, wat zult gij in dat geval zien gebeuren ?

Gij zult ons zien gehoorzamen.

Wij zijn uit vrije overtuiging èn katholiek èn priester, wij aanvaarden dus vanzelfsprekend de consequenties van wat wij zijn en willen zijn.

Maar ook om andere reden zult gij ons zien gehoorzamen. Om n.l. met een duidelijk en sprekend voorbeeld aan de wereld te laten zien wat discipline is. Niet onder voorbehoud, tot de overheid onzes inziens juist ware ingelicht, doch onvoorwaardelijk zult gij ons zien gehoorzamen. En gij zult weten dat wij niet tengevolge van een veranderde persoonlijke meening of een omgeslagen persoonlijk inzicht, doch enkel uit gehoorzaamheid aan een bevel voortaan of voorloopig ophouden met te doen wat wij toch meenen dat goed gedaan was.

En juist van u verwachten wij, dat gij beter dan anderen zulks zult weten te waardeeren. Immers, in de oogen eener beweging die orde en discipline ten leuze verheft, zal een voorbeeld van discipline slechts respect verdienen.

niet enkel op bevel

Op bevel dus zullen wij deze onze bemoeienis voor u staken. Maar niet enkel op bevel.

Er is nog een andere omstandigheid denkbaar die ons zou nopen tot terugtreden. Indien n.l. deze beweging iets zou willen ondernemen wat indruischt tegen onze moreele of religieuse overtuiging, of wat wij voor ons

geweten moeten afwijzen. Dan zullen wij geen bevel afwachten. Dan zullen wij uit eigen beweging de relatie met u afbreken. En niemand zal zich dan nog op onze houding van thans kunnen beroepen.

voorloopige houding

Onze houding van thans ten uwen opzichte is n.l. gerechtvaardigd door uwe houding ten aanzien van het katholieke volksdeel, door het vertrouwen dat uw beweging en dat vooral de persoon der voornaamste leiders uwer beweging bij ons tot nu toe heeft gewekt. Maar deze onze houding kan thans nog geen andere dan een voorloopige zijn : in afwachting, hoe uwe beweging zich verder zal ontwikkelen. Neemt zij — wat ik nog niet vrees — een wending in een richting, waar wij als katholieken u niet kunnen volgen, dan geldt geen enkel van de woorden meer die wij ooit ten gunste uwer actie spraken.

Is dat u in den steek laten ? O, er is geen reden een zoo hoogen dunk te hebben van de waarde van ons optreden! Ook verstoken van onze hulp, zal uwe beweging wel haar vlucht nemen en groeien. Daarom kan een eventueel verbod als hier bedoeld wezenlijk geen gewetensconflict in ons veroorzaken, wijl niet met ons uwe beweging staat of valt.

Doch dit betreft tenslotte slechts een persoonlijk geval. Dat niet prejudicieert op de definitieve houding van het katholieke volksdeel ten aanzien uwer Herstelbeweging.

goede vaderlanders

Het is buiten kijf dat zulk een beweging onmogelijk algemeen nationaal zou kunnen wezen, indien het derde gedeelte der Nederlandsche bevolking dat katholiek is zich ervan zou afzijdig houden. En van den anderen kant hebt gij van de medewerking dier menigte slechts groote voordeelen te verwachten : het is gewend (op religieus gebied) alles behalve democratisch te worden geregeerd; het is veel meer een compacte, volgzame massa, veel straffer gedisciplineerd dan het overige deel van het volk als geheel, gewend te gehoorzamen op gezag, zonder vragen, zonder medezeggenschap.

En de leer waarin ze zijn opgeleid vormt deze menschen uiteraard tot de meest betrouwbare vaderlanders, wijl die leer hen behoedt voor de beide uitersten van internationalisme en chauvinisme (of imperialisme). Houdt het veilige midden daartusschen. Predikt de liefde tot het eigen vaderland, zonder te dulden dat deze egoïstisch wordt, andermans vaderland verdringend en kwaad toewillend.

En wat de godsdienst der katholieken betreft, ook die leert hen, zonder het algemeene mensch-zijn te verloochenen, in trouwe liefde aan hun vaderland de voorkeur te geven. Want deze godsdienst is zelf tegelijkertijd èn universeel èn nationaal : universeel in wezen, past zij zich, in niet essentieele zaken, overeenkomstig de verschillende volken, bij de nationaal religieuse behoeften en tradities aan.

V
BEWEGING — GEEN PARTIJ

het ideaal

De Herstelbeweging streeft niet naar den socialistischen heilstaat, niet naar de internationale gemeenschap, doch naar het ideale v a d e r l a n d.

„Volkomen eensgezindheid van het geheele volk, geregeerd door zijn bekwaamste en daarbij moreel edelste mannen, met inachtneming van alle rechten en gerechtigde belangen van godsdienst en Kerk". Maar klinkt dat niet als een utopie ?

Zóó geformuleerd, ja. Doch de formule eenigszins wijzigend : „Zoo volkomen m o g e l ij k e eensgezindheid van zoo veel m o g e l ij k het geheele volk, enz...." wordt het een ideaal, waarnaar te streven overeenkomstig zijn vermogen voor elk goed willend man gerechtvaardigd is en plicht.

partijen vervangen ?

Doch naar verwezenlijking van dat ideaal streven toch ook de christelijke politieke partijen en met name de R. K. Staatspartij. Waarom wil dan de Herstelbeweging die partijen voorbijstreven en vervangen ?

Of de Herstelbeweging de oude partijen zal vervangen is een vraag die nog open staat. Wat betreft de voornaamste organisaties ervan : Algem. Nederl. Fascisten Bond, Fascisten Jongeren Bond, Nationaal

Jongeren Verbond en Nationale Unie, dezen zeggen zelf dat aldus hun toeleg niet is. Zij willen slechts van hun samenbindenden, nationalen geest de oude partijen doordringen.

Of ten andere de partijen werkelijk in staat zijn door hun oude vormen dat ideale vaderland te verwezenlijken is een tweede open vraag, waarop niet met woorden doch enkel door de feiten der toekomst het antwoord kan worden gegeven.

Maar ten derde en vooral : wat zal er gebeuren ? En dit is de meest delicate open vraag. Nademaal in deze wispelturige wereld niet altijd gebeurt wat men gaarne ziet, noch altijd wat men verwacht te gebeuren.

gevolgen van afzijdigheid der katholieken

Veronderstel dat het katholieke volksdeel werkelijk in zijn geheel meenen zou en dan ook nog terecht zou meenen, dat het leven zijner politieke partij èn quantitatief èn qualitatief sterk genoeg is om een nationale Herstelbeweging buiten haar om overbodig te maken. Dat de katholieken dus tot die Herstelbeweging zouden kunnen zeggen : „Nooit zult gij werkelijk algemeen nationaal zijn, want wij zullen — ook al zoudt gij al onze verlangens inwilligen — u onze medewerking blijven onthouden".

Dan zouden zij ongetwijfeld dit doel bereiken, want zonder de homogene menigte van het derde deel des volks dat katholiek is, zou de beweging het karakter

van nationale algemeenheid niet kunnen verwezenlijken, te minder wijl ze, krachtens haren aard zelf, andere groot volksgroepen uitsluit. — Maar behalve dit doel, zouden zij er óók iets anders mee bereiken, wat zij allerminst kunnen willen: dientengevolge zou nl. de Herstelbeweging op menig punt in anti-katholieke richting verloopen.

Want één ding zullen zij met zulk een houding niet bereiken: de natuurlijke ontwikkeling der gebeurtenissen zullen zij er niet mee stuiten. Ook zonder medewerking der katholieken zal de beweging haar loop nemen en zelfs reeds nu bestaan er in die beweging (buiten de door mij genoemde vier organisaties) sommige stroomingen welke van een voor de katholieken vijandigen geest zijn bezield.

De beweging zal nl. dáárom niet kunnen gestuit worden, omdat hare ontwikkeling niet afhankelijk is van binnenlandsche toestanden alleen, doch hoofdzakelijk verloopt onder invloed en suggestie van de gansche wereld beroerende gebeurtenissen.

Zoodat, zelfs al zou ze hier wezenlijk ónnoodig zijn, opgekomen is ze ook hier immers tóch en reeds machtig geworden en ze zal zich onweerhoudbaar verder ontwikkelen.

En wat mij betreft, rebus sic stantibus, meen ik dat voor ons primeert niet de vraag: „wat hadden wij wel liefst dat er zou gebeuren?" — doch de vraag: „wat zal er gebeuren?"

En dan zou ik willen verhoeden dat een Herstelbeweging die zich moet weren tegen een vijandige katholieke p a r t ij, dientengevolge zich zou keeren tegen de ten onrechte voor vijandig gehouden katholieke K e r k.

identiek met partij?

Maar.... de verzekering der Herstelbeweging, dat zij een beweging zijn wil en is, geen partij, wordt met wantrouwen aangehoord. Wie al geen opzettelijke misleiding veronderstelt meent toch voor het minst dat de benamingen van „beweging" of „partij" ongeveer op hetzelfde neerkomen, dat ze ongetwijfeld spoedig zullen blijken synoniemen te zijn.

Het zou onbillijk zijn zich over zulk wantrouwen te verwonderen, al heeft het dan toch geen goeden grond van bestaan. Het is te verklaren uit het feit dat de begrippen nog vast zitten op de oude terminologie, voor nieuwe dingen nog niet voldoende geformuleerd of bekend zijn.

Toch is er tusschen „beweging" en „partij" niet slechts een verschil in woord, wel degelijk óók een verschil in vorm. (En hier dan „vorm" genomen in den thomistischen zin van het woord : „forma", d.i. wezen.)

Wat is het onderscheid tusschen die twee ?

„Partij" is een specifiek politieke term. „Beweging" is geen politiek technische term.

Een „partij" is een organisatie, op terrein van p r a c - t i s c h e, a c t i e v e politiek, die slechts een „part",

een gedeelte van het volk omvat, stelling nemende tegen een ander gedeelte van hetzelfde volk.

Een „beweging" echter richt zich niet tot een bij voorbaat beperkt gedeelte van het volk.

Zoo spreekt met van een religieuze „beweging", een sociale „beweging", een Esperanto- of wereldtaal-„beweging" een sport- „beweging", een litteraire „beweging", een n a t i o n a l e ‚beweging ; — en binnen een meer beperkt (b.v. kerkelijk of religieus) kader : van een liturgische „beweging", een modernistische „beweging".

Nooit kan men het woord „beweging" eenvoudig — met behoud van den zelfden zin — vervangen door het woord „partij". In het spraakgebruik zijn die twee niet synoniem en hebben zij elk een duidelijk eigene, van elkander onderscheiden, beteekenis.

Een beweging is universeel, veelzijdig ; een partij is daarvan juist het tegenovergestelde : particulier, eenzijdig.

Een religieuze beweging richt zich tot a l l e religiebehoeftige menschen.

Een nationale beweging richt zich tot a l l e de natie samenstellende factoren van een volk.

Een sociale beweging richt zich tot a l l e n die deel hebben in de maatschap of gemeenschap der menschen.

En een meer beperkte, als b. v. de liturgische, richt zich tot a l l e n wier belangstelling voor een bepaalde kerkelijke liturgie in aanmerking komt.

Een beweging trekt al zulke menschen die wel in b e g i n s e l omtrent het karakteristieke der beweging overeenstemmen, maar die nog volstrekt niet homogeen hoeven te denken over alle punten van t o e p a s s i n g dier beginselen.

Zoodat wat als b e w e g i n g ontstaat, naderhand zeer wel kan in p a r t ij e n uiteenvallen. Maar daardoor verandert de aard der organisatie dan ook volkomen.

In een nationale beweging — die bovendien niet uitsluitend politiek van aard is, die evenzeer en met andere dan „politieke" middelen streeft naar sociale, economische, pedagogische en algemeen cultureele doeleinden — kunnen menschen elkander samentreffen die niet volkomen homogeen op alle punten van t o e p a s s i n g hunner gemeenschappelijke nationale b e g i n s e l e n denken. Even zoo goed als zulke menschen in een zelfden staat kunnen samenwonen.

Bovendien is d e z e beweging, in hare verscheidenheid van groepeeringen, nog een wordende ; hare definitieve vormen op menig punt nog zoekende. Het zal afhangen van de deelnemers aan dat zoeken, welk geestelijk aspect zij tenslotte zal vertoonen.

een hervormde „coalitie"

Ik voor mij denk me deze nationale beweging voor ons land, in haar resultaten, eigenlijk als een herstelde

„Coalitie", maar dan op wijder, ruimer grondslag. Omvattende niet enkel de samenstellende factoren der partijen welke voorheen die „coalitie" vormden, doch óók de goede, nationaal betrouwbare, of voor beter inzicht vatbare, elementen daarbuiten ; welke tot nu toe, door de partij-antitheses, als tegenwerkende machten waren gegroepeerd in liberaal, socialistisch of anders geheeten partij-verband, welke evenwel door een nationale beweging kunnen worden opgevangen, inzoover zij, naar hun geest, niet verdienen „socialistisch", „liberaal", en zooal meer, te heeten.

Hoezeer een nationale beweging ook wijder van omvang is dan een partij, het gehèèle volk omvatten, zooals het thans geestelijk gevormd is, kan ze toch ook niet. Dit zou eerst mogelijk kunnen wezen als dat volk in komende geslachten, zoodanig zoude zijn opgevoed dat het geen anti-religieuse, anti-nationale, anti-pacifieke elementen meer bevatten zou.

Maar voorloopig zou de Herstelbeweging toch het ideaal van de bestgezinden der oude partijen kunnen verwezenlijken, het ideaal van een herstelde „coalitie", van een vaste samenwerking tusschen alle christelijke en nationale elementen des volks; nu dit voor die partijen zelf niet meer mogelijk is, gegeven de roode en liberalistische elementen binnen hun eigen organisaties.

doel en middelen

„L'histoire se répète" !.... Ja, maar nooit in eigen-

lijke copieën of letterlijke herhalingen. Herdoen kan men niet wat eenmaal gedaan is, noch hermaken wat eenmaal teniet is gedaan. Oude vormen komen te vervallen, omdat alles in deze vergankelijke wereld een tijd van komen heeft en een tijd van gaan.

Vormen zijn middelen. En wij willen immers niet het middel òm het middel, doch wat wij in zich willen is het doel. En het middel willen wij slechts in zooverre het tot ons doel dienstig is. En wat tot nu toe werd bereikt door middel eener eigen politieke partij kan, onder veranderde tijdsomstandigheden, worden bereikt met andere, aan die nieuwe omstandigheden aangepaste, middelen. Waarmede immers niets wordt tekort gedaan aan de verdienste der partijen in hun tijd. Integendeel. —Alleen mag de erkenning dat de Kerk onder bepaalde tijdsomstandigheden goede diensten mocht erlangen van een politieke partij, toch niet de practische beteekenis verzwakken der algemeene en onbetwistbare waarheid, dat de Kerk in wezen steeds onafhankelijk blijft ten aanzien van welke partij-organisatie ook en dat onder veranderde omstandigheden andere organisatievormen haar dezelfde of gelijkwaardige diensten kunnen bewijzen.

de moeilijkheid

Doch de moeilijkheid ligt — gelijk bij alle historische kenteringen, onverschillig op welk gebied — hierin, dat het er niet om gaat ònpersoonlijkheden als,

in casu, partijen, doch zeer persoonlijke individuen, te weten : door hun positie direct en indirect in die partijen belangstellende menschen, tot ander inzicht te brengen. Terwijl een dergelijke verandering van inzicht voor velen hunner ook een verandering van organisatorische, politieke, misschien zelfs maatschappelijke, positie zou beteekenen.

VI
RECHT OP GEHOORZAAMHEID

waarachtig volksgeluk

Hoe echter zal uw vaderlandsliefde zich hebben te uiten ?

Door oprecht en eerlijk en volkomen belangeloos het waarachtige geluk van het volk na te streven.

Het geluk nu is in beoefening van deugden als : rechte zedelijkheid, vroomheid, arbeidzaamheid en soberheid.

En of dit bereikt wordt door uw werk, dat is het punt waarop gij het steeds moet onderzoeken.

Zoekt gij naar een goede regeervorm ? Zoek dan naar zoo eene waardoor de tevredenheid, het betrekkelijk geluk van het volk het best wordt bevorderd. Naar zoo eene die het volk arbeidzaam, sober, vroom, moreel gezond en sterk maakt.

arbeidzaam (dus de rampen van stakingen, werkloosheid, en arbeidschuwheid weet af te wenden),

sober (dus de degenereerende weelde afwendt),

v r o o m (dus het godsdienstig leven bevordert: het werkelijk innerlijk godsdienstige leven, niet den godsdienst-strijd),

m o r e e l g e z o n d e n s t e r k (dus niet de moraliteit ondermijnend, door het volk zorgeloos te maken, door het in al maar erger verleiding te brengen van lastige en onrechtvaardige wetsbepalingen te ontduiken, door de normen van een aloude christelijke zedenleer aan te tasten of te negeeren).

Zoo ook bij het formuleeren der wetten. Goede wetten zijn slechts die, welke het v o l k s g e l u k, in dezen zin, bevorderen. Regeervorm en wetten moeten, hoezeer ook voor het tijdelijke bestemd, worden getoetst aan het eeuwige, gericht op het eeuwige. Dit kan nooit gebeuren door de meerderheid van het getal. Dat kan alleen door het beleid en de macht in handen te geven van wijze en moreel hoogstaande, belangelooze mannen.

sterk gezag

Dat waarachtige volksgeluk kan enkel zijn gewaarborgd bij een krachtig gehandhaafd gezag. Bij een gezagsvertegenwoordiging die zich weet te doen gehoorzamen. Die bevrediging weet te geven aan de natuurlijke b e h o e f t e om te gehoorzamen.

De jeugd van een vorig geslacht heeft die behoefte miskend.

Tot haar eigen nadeel miskend.

plicht en recht

Maar onder de huidige jeugd is er weer een strooming

leven geworden, die ordeloosheid veracht, die leiding wil, gehoorzamen wil.

En hierop heeft zij recht, zooals zij er den plicht toe heeft.

Plichten en rechten vullen elkander aan, zijn de twee keerzijden der medaille. Geen mensch verkrijgt eenig recht, zonder tegelijkertijd een plicht te aanvaarden: plicht van rechtvaardigheid, plicht van liefde, strikte of moreele verplichting, directe of indirecte. Plichten tegenover menschen meestal, tegenover God altijd.

En niemand aanvaardt — gedwongen of eigenwillig — eenigen plicht, zonder dat hij tegelijkertijd een recht verkrijgt, tenminste een moreel en indirect recht (zelfs van God, krachtens Gods belofte van verdienstelijkheid der goede werken !)

Zoo is er voor het volk, behalve een plicht, ook een recht om te gehoorzamen. *)

*) Spreekt vanzelf dat men ten deze heeft onderscheid te maken tusschen positieve rechten en natuurrechten; d.i. rechten krachtens menschelijke en rechten krachtens goddelijke wetten. Van de eerste soort kan men vrijelijk gebruik maken of niet, kan men ook afstand doen. Van de van God verkregen rechten (individueele, als recht op leven, recht op lijfsbehoud, recht op Gods-vereering, etc.; collectieve, als recht op gezinsvorming, recht op leiding, e.a.) kan men géén afstand doen. De mensch is verplicht met alle daartoe geeigende en hem ten dienste staande middelen zijn van God verkregen rechten te handhaven en te verdedigen. Zoo hebben de

Een vorige maal *) gaf deze stelling aanleiding tot misverstand, zoodat men mij om nadere verklaring ervan heeft gevraagd.

Dat „recht op gehoorzamen" klonk zóó ongewoon dat het daarom reeds werd gewantrouwd.

Nietwaar, men is zoozeer aan de democratische zucht naar bandelooze en ordelooze gelijkheid gewend, die zelfs niet kan verdragen te hooren van eenigen plicht tot gehoorzaamheid, dat men zich heelemaal niet kan indenken in het feit, dat er thans een jeugd is opgestaan, die niet slechts den plicht tot gehoorzamen erkent, doch daarboven uit zelfs een recht van te kunnen gehoorzamen opeischt.

Zooals de overheid, de gezagdrager, plicht heeft om te leiden en niet enkel het recht daartoe, zoo heeft het volk recht op leiding te krijgen en niet enkel plicht die leiding te volgen; m.a.w. recht op het presteeren van gehoorzaamheid, op voldoening zijner behoefte aan gehoorzamen.

Het misverstand, waarop ik zooeven doelde, meende

---

onderdanen niet slechts den plicht te gehoorzamen aan het gezag, doch evenzeer het recht op leiding van degenen die voor hen het gezag vertegenwoordigen. Paralel met den plicht van gehoorzamen gaat derhalve het recht van te kunnen gehoorzamen.

---

*) (nl. in mijn rede, gehouden op den vooravond van Julianadag 1932 voor het Nationaal Jongeren Verbond te den Haag.)

nu in deze praemissen de conclusie te zien opgesloten, als zou de onderdaan aan den gezagdrager hebben voor te schrijven op welke wijze, met welke middelen, deze zijn leiding heeft te geven, zijn gezag uit te oefenen.

Doch dit is in plaats van een conclusie eruit, juist een tegen de praemissen ingaande stelling.

Iets dergelijks aan den gezagdrager willen voorschrijven, ware de rollen omkeeren. Dat zou het tegendeel zijn van wat ik zei. Dat ware niet aan de overheid gehoorzaamheid presteeren, doch van de overheid gehoorzaamheid v o r d e r e n. Juist het tegenovergestelde van wat de Herstelbeweging wil. Dat wil de democratie der volkssouvereiniteit.

Niet in de wijze waarop de leiding zal worden gegeven heeft de onderdaan recht van meespreken. Maar recht heeft hij op de leiding zelf, en op alles wat „leiding" omvat : bestuur, bescherming, handhaving van orde.

De gezagdrager mag zich niet aan zijn taak om gezag uit te oefenen onttrekken, zelfs is hij verplicht zich als leider en bestuurder immer meer te bekwamen.

gezag en gezagdrager

Maar er is een wijze van spreken algemeen geworden, die verwarring sticht. Ik bedoel de gewoonte om „het gezag" te zeggen, waar men spreekt van den gezagvertegenwoordiger.

Het gezag is iets onpersoonlijks en goddelijks. Doch

een gezagdrager of gezag-vertegenwoordiger is niet onpersoonlijk en is een mensch.

„Het gezag" kan niet in zijn plichten te kort schieten, maar de gezagdrager kan dat wel.

Verantwoording is de gezagdrager schuldig aan zijn oversten en aan God; — niet aan zijn onderdanen. Maar, al kan de onderdaan geen rekenschap eischen van den gezagdrager, hij heeft niettemin een onbetwistbaar recht op leiding. En jegens den onderdaan wordt door den plichtverzakenden gezagdrager grootelijks onrecht gepleegd.

wat niet mag kan toch

En daarom speelt een zoodanig nalatige gezagdrager altijd hoog spel : want al blijft het waar dat de onderdaan het recht niet heeft om rekenschap te vragen, de gezagdrager lokt het niettemin van hem uit. Het gedrag van zulk een gezagdrager zal den onderdaan in erge verleiding brengen om wat hij niet mag tóch te doen. Jazelfs zal in menig geval de onderdaan dan meenen wel degelijk tot rekenschap-vragen gerechtigd te zijn. Doch afgezien van dit laatste, als de onderdaan — in de veronderstelde omstandigheden — verleid wordt te doen, wat hij niet mag, dan wordt hij daartoe verleid door het voorbeeld van den zoo evident plichtvergeten of ongeschikten gezagdrager zelf, die óók doet wat hij niet mag, of nalaat te doen wat hij moet.

Caveant consules..... Theorieën alleen waarborgen

de handhaving van het gezag niet. Wat niet mag gebeuren is niet gelijk aan wat niet kan of niet zal gebeuren.

passieve en actieve gehoorzaamheid

De moderne jeugd verlangt weer te k u n n e n gehoorzamen, wil bevrediging van hare b e h o e f t e aan gehoorzamen.

O, het ontbreekt haar niet aan geschreven wetten en wettelijke voorschriften. Doch de onderwerping dááraan bevredigt niet de behoefte. Zooals Jos. de Maistre zegt, kan men daaraan hoogstens een passieve gehoorzaamheid betoonen, terwijl echter de ziel behoefte heeft aan a c t i e v e gehoorzaamheid. En deze wordt slechts bevredigd door onderwerping aan ongeschreven wetten en ongedefinieerde, ongrijpbare, mystieke machten.

Op religieus gebied vindt de mensch, zoolang hij geloovig is, altijd gelegenheid tot het presteeren van zulke „actieve" gehoorzaamheid. Doch hij wil het ook op profaan gebied, wil ook daar de suggestie ondergaan van het m y s t i e k e karakter van het gezag dat goddelijk is.

psychologische waarde van discipline

En dit is het geheim van de legendarische en gevreesde bolsjewistische discipline.

Wij hebben er ons over verwonderd, nietwaar, dat de meest anarchistische en revolutionnaire elementen der

maatschappij, waartoe wij de politieke communisten toch rekenen, zich met blindelingsche gehoorzaamheid aan zulk een straffe tucht kunnen onderwerpen. Maar die verwondering komt voort uit gebrek aan kennis der menscheziel. De bolsjewiki integendeel geven door hun straf gedisciplineerde organisatie blijk van een juist psychologisch inzicht.

De mensch heeft behoefte aan gehoorzamen. En wellicht juist diegene het meest, die het felst zich tegen eenige hem hinderlijke „bestaande orde" van geschreven wetten verzet.

overeenkomst tusschen fascisten en communisten

En hierin is weer een van de vele punten van overeenkomst tusschen fascisten en communisten : voor een groot deel worden beide gerecruteerd uit jonge menschen van hetzelfde karakter. Want de ware communisten zijn niet de salon-femelaars die wat lispelen over Freiheit ! Freiheit ! — zich dik maken tegen „het kapitalisme", druk doen tegen „plutocratie" en vele andere zoowel onbegrepen als onverstaanbare stadhuiswoorden, of die vuistjes heffen om elkaar te... begroeten ; — de besten en de meest duchtwaardigen zijn die welken, in een ijzeren discipline, zich tot de uiterste offers bereid toonen.

Welnu, uit deze zelfde elementen, uit gelijksoortige karakters, doch bezield van een andere

l e v e n s b e s c h o u w i n g, worden de waarachtige fascisten gerecruteerd. *)

democratie en Kerk

De democratie geeft geen bevrediging aan de behoefte om te gehoorzamen. Omdat ze niets mystieks heeft, zelfs niets eerbiedwaardigs.

Zooals ook Mgr. C. Ruch, de bekende, onlangs overleden aartsbisschop van Strassbourg noteert in zijn verhandeling : „Patrie", gepubliceerd door den „Dictionnaire de Théologie catholique" : — „Les démocraties redoutent les hommes supérieurs, se défient des fortes personnalités, sont portées á réduire au minimum les marques extérieures de respect, rêvent volontiers d'une égalité qui rabaisserait tous les hommes à un même niveau...."

En wat de voornaamste c r e a t i e der democratie betreft : hoe zou men iets eerbiedwaardigs kunnen toekennen aan een college dat is samengesteld uit wijzen en onwijzen, uit honorabele, en het tegendeel van honorabele mannen ? Of met geestdrift kunnen gehoorzamen aan een „regeering" die als de grootste gemeene deeler uit zulk een college getrokken is ?

Dit is een der geheimen van de groote macht der katholieke Kerk, waarom daar nog zoo veel trouwe ge-

*) (zie voor overeenkomst en verschil tusschen fascisme en bolsjewisme het artikel dat hierachter volgt onder de Bijlagen.)

hoorzaamheid en aanhankelijkheid bewaard is gebleven: omdat de overheid daar geen creatie is van het volk. Omdat niet slechts de Paus, maar ook de bisschoppen, ook de eenvoudigste pastoors buiten den invloed hunner onderhoorigen worden aangesteld, door een als mystiek gevoelde en dus geëerbiedigde macht.

oorzaken der bandeloosheid

Doch buiten de Kerk is er een hopelooze en troosteloze vrijheidzucht gekweekt, waarvan de juiste naam bandeloosheid is.

Twee oorzaken hebben die bandeloosheid geschapen : de onwil van den modernen, ten aanzien van het gezag sceptisch gestemden, mensch, diens geest van valsche gelijkheid, diens hoogmoed van eigen inzicht. En dat heeft de verdwazing der politieke democratie op haar geweten. — De andere oorzaak is de versnippering van het gezag in deszelfs vertegenwoordigers : er zijn er te veel die wat te commandeeren hebben en er is er niet één meer die nog weet te bevelen. Kloek, volledig, met op zich nemen van de volle verantwoordelijkheid. En ook dit heeft diezelfde democratie-der-volkssouvereiniteit op haar geweten : om het volk voor den eenhoofdigen tyran te vrijwaren, heeft het een honderd- een duizendkoppigen ervoor in de plaats gesteld. Die veel ondragelijker is dan de eerste, aan wien men zich nooit geheel onttrekken kan, die onvatbaar is en onafzetbaar.

En zoo moet de ziel, noodlijdende aan actieve gehoorzaamheid, zich wel met surrogaten tevreden stellen. Gehoorzamen zal zij toch! Dan maar aan de bevelen der reclamemakers om naar hun luid-uitgekreten mededeelingen en aanbevelingen te luisteren, dan maar aan domme vooroordeelen en bleeke conventies en zinlooze gewoonten of tijdverdrijvende spelletjes als crossword puzzles of de opgedolven schat jojoke; dan maar aan mode en tijdgeest en publieke opinie en aan de suggestie van politieke en artistieke marktschreeuwers.

De behoefte streeft naar voldoening: een redelijke voldoening, indien bereikbaar; anders eene onredelijke.

Maar de jeugd van dezen tijd wil iets beters, iets waardigers, grooters, om actief aan te gehoorzamen. Is niet slechts bereid haar p l i c h t van gehoorzaamheid te volbrengen; vraagt om inwilliging van haar r e c h t op gehoorzaamheid. *

Op gehoorzaamheid echter aan iets wat de moeite

---

*) In verband hiermede is merkwaardig de opvatting in fascistisch Italië óók omtrent den arbeid; welke opvatting Benigno Crespi nog onlangs formuleerde in Il Popolo d'Italia (9 Nov. 1932): „Bij ander politiek régime wordt de arbeid geschuwd als een „drukkende p l i c h t", in Italië moeten wij er ons aan wennen hem te beschouwen als een heilig r e c h t".

waard is. Aan iets waarvoor het de moeite waard is desnoods zijn leven te geven.

PERORATIE

Ondanks alle volkssouvereine democratie waarvan de consequente regeervorm toch eigenlijk de republiek is, staat aan het hoofd van ons volk nog altijd Oranje.

Dat is het kompas op zee voor de Nederlandsche Herstelbeweging.

Hadde het democratische parlementarisme ook Oranje aan ons volk ontnomen, de mogelijkheid eener Herstelbeweging zou haar voornaamste steunpunt missen.

Wij moeten daarom der democratie nog dankbaar zijn — ondanks alles, dankbaar! — dat zij ons het steunpunt der monarchie heeft gelaten. En zoo mogen wij, wat op 20 September te den Haag is gebeurd, zien als een symbool en een voorteeken. Als een bewijs van de sterk groeiende macht en beteekenis der Herstelbeweging, zeker, doch óók als een symbool en een voorteeken.

De Koningin is, na de opening der Staten-Generaal teruggekeerd in haar paleis.

Voor de beleediging Haar tijdens die openings-zitting door een paar zielige stoethaspels aangedaan, willen de in den Haag verblijvende en vertoevende leden der verschillende organisaties van de Herstelbeweging, een blijk van aanhankelijkheid en eerbetoon geven.

En ondanks het demonstratie-verbod dat dezen dag in de Residentie vigeert, trekken, in gesloten rangen, de mannen en jongelingen van den Algem. Nederl. Fascisten Bond, den Fascisten Jongeren Bond, het Nationaal Jongeren Verbond en de Nationale Unie naar het Noordeinde, op naar het koninklijk paleis.

En geen macht weerhoudt hen.

En niet slechts dat geen macht hen weerhoudt, doch ziet, de deuren van het balkonvenster gaan open, de figuur harer koninklijke Majesteit verschijnt naar buiten en glimlacht de demonstranten tegen en laat hen langs zich heen defileeren en ontvangt voor het eerst de groet van den opgeheven arm.

Een hoop-gevend symbool.

Hoezee ! Oranje boven !

NATIONAAL HERSTEL

(rede van prof. Gerretson)

NATIONAAL HERSTEL

NEMINI ME MANCIPAVI

Bijgewerkte rede, in den oorspronkelijken vorm uitgesproken voor de plaatselijke afdeelingen der Nationale Unie, te Utrecht op 24 October en te Nijmegen op 28 October 1932

„Eindelijk begint dan de Europeesche Herstelbeweging vasten voet in Nederland te krijgen."

Ziehier de vaststelling, die wij, zeker niet te vroeg, sedert enkele weken in de groote pers van ons vaderland herhaaldelijk tegenkomen.

Doch welk karakter zal de Europeesche Herstelbeweging ten onzent nu aannemen ?

Zal zij, van den aanvang af, begrijpen, dat zij, indien zij waarlijk tot herstel van het Volk der Nederlanden wil bijdragen, indien zij het gansche volk, in al zijn maatschappelijke geledingen en politieke partijen doordringen wil, liquide moet blijven, of zal zij, reeds na de eerste jaren, verkillen en verschrompelen in een partijdwangbuis ? Zal zij een eigen, nationaal karakter dragen, òf zal zij, oude fouten herhalend, niets anders vermogen te zijn dan een flauwe afschaduwing van de uiter-

lijke vormen, die de Herstelbeweging in vreemde landen heeft aangenomen ?

* * *

Er is reden, en ernstige reden, deze vragen te stellen. De denkbeelden, die de Herstelbeweging in het volks- en staats-leven wenscht verwezenlijkt te zien, zijn, juist omdat het nationale denkbeelden zijn, geenszins het uitsluitend eigendom van een enkele maatschappelijke of politieke groep onder ons volk. Ieder, die niet als een volslagen vreemdeling staat tegenover ons geestelijk volksleven weet, dat de idealen, die thans, in deze beweging, beginnen vorm te krijgen, reeds sedert tal van jaren roeren in alle kringen des volks. Wanneer men echter een nieuw partijtje opricht, om deze denkbeelden te propageeren, bereikt men echter juist het tegenovergestelde van wat men bereiken wil. Want elke bestaande partij is, uit lijfsbehoud, genoodzaakt stelling te nemen tegen elk nieuw partijtje, dat onder haar duiven wil gaan schieten ; en het verzet tegen de macht en den invloed van de nieuwe partijformatie valt dan samen met verzet tegen de idealen, die zij propageert.

De nationale idealen, die den grondslag vormen van de Herstelbeweging, worden, opgesloten in eene politieke partij, automatisch „partijdenkbeelden".

Daarom heeft de Nationale Unie nooit iets willen weten van eene „herstel-partij", hoe ook genaamd : omdat zulk een speciale partij om te realiseeren wat het geheele volk als noodig voelt, onzinnig is en het rijpen, in alle

kringen van het volk, van de grondgedachten, waarop het Herstel berusten moet, slechts kan vertragen. Partijen, zooals wij die thans kennen, zijn dienstig voor de behartiging van de speciale geestelijke en stoffelijke belangen van bepaalde volksgroepen ; waren die geestelijke belangen, in het verleden, door de oppermachtige vrijzinnigen niet gekrenkt, dan zou er ten onzent evenmin reden geweest zijn voor de vorming van bijzondere antirevolutionaire en roomsch-katholieke partijen als b.v. in Engeland ; thans, nu deze belangen gevrijwaard zijn, bestaan zij slechts historisch en preventief ; overigens zijn de partijen de representaties van klassen-belangen, die, naar steeds duidelijker blijkt, op geheel andere wijze veel doelmatiger kunnen worden behartigd.

Toch zullen er, in den staat, altoos tegenstellingen bestaan en moeten bestaan. Altoos zal er strijd zijn omtrent de groote beginselen, volgens welke het staatkundig leven behoort te worden geleid en altoos zal deze strijd zich openbaren in een verschil van inzicht omtrent de structuur van den staat, d.w.z. omtrent de constitutie.

Zulke, niet enkel op de staatkundige, doch op al de onderscheidene algemeen nationale belangen van het volk ingestelde organisaties, die individueele of collectieve particuliere belangen steeds toetsen aan het universeele volksbelang, worden, ter onderscheiding van de, verstervende en verstarrende parlementaire partij-organisaties, tegenwoordig aangeduid als „bewegingen",

welk woord het overheerschen van het ideëele en dynamische uitstekend uitdrukt.

De „p a r t ij" telt zijn „mannetjes" en stoft op zijn „o r g a n i s a t i e"; de „b e w e g i n g" bereikt ook de „mannetjes" der partijen en rekent slechts met haar „i n v l o e d".

De „p a r t ij" streeft, of ze het erkent of niet, naar m a j o r i t e i t, en staat, reeds door dit eene groote feit, noodzakelijk op het meest abject-democratisch standpunt; de „b e w e g i n g" streeft naar a u t o r i t e i t, en het is haar onverschillig, welke partijformatie ten slotte de door haar voorbereide hervormingen tot stand brengt.

De p a r t ij streeft, naar eene „positie", voor zich en.... voor hare leiders (want dat komt op hetzelfde neer), de b e w e g i n g weigert dat te doen.

Daarom behoort de Nationale Herstelbeweging, in het vlottend stadium waarin zij verkeert, eene b e w e g i n g te zijn en te blijven, tot de tijd om te oogsten daar is, en de organisaties, die aan deze beweging leiding geven behooren niet, door ontijdige politieke-partij-vormingen, de kracht der beweging in te dammen. Dit afzien van de macht en de positie, die het partijwezen verschaft, eischt voorzeker bij de leiders een zekere mate van zelfverloochening; maar het is juist aan de mate waarin zij bereid en in staat zijn, die zelfverloochening te beoefenen, dat men hunne geschiktheid voor het geestelijk leiderschap meten kan.

„En wanneer het ons gelukt, de Herstelbeweging te houden buiten den invloed van de geldschieters, die haar pogen te exploiteeren voor doeleinden, die de hare niet zijn en niet mogen zijn en van de eerzuchtigen die zich, door haar, eene positie verschaffen willen, — welke zal dan de bezielende kracht van die beweging zijn?" Zal zij kracht putten, zooals de reus uit de oudheid, uit het telkens hernieuwd contact met den oereigen bodem, met het eigen Nederlandsche volkskarakter zooals dat zich openbaart in de eigen Nederlandsche geschiedenis, of zal zij, als een lichte juffer, zich tooien met elk nieuwmodisch snufje uit den vreemde, zal zij, geestelijk en materieel, slechts de ziellooze copie zijn van vreemde vormen en denkbeelden, eene afdeeling op vaderlandschen grond van een der „partijen", die in het buitenland, in de laatste jaren, furore hebben gemaakt?

Als antwoord eene wedervraag.

Kunt gij U eene Nationale Nederlandsche Beweging voorstellen, die de middelen waarmede zij werkt, de vorm van organisatie, die zij aanneemt, en de idealen, die zij nastreeft, in den vreemde zoekt, uit den vreemde importeert?

Waarlijk, om dit doel, eene nationale renaissance te bereiken, schijnt ons het invoeren, kant en klaar, van een politiek stelsel uit het buitenland, zeker wel het minst geschikte middel. Reeds eenmaal heeft, gedurende een tijdperk van bijkans volledige uitputting van onze zede-

lijke volkskracht, in den patricttentijd, de import van een uitheemsche ideologie, compleet met bijbehoorende staatsvormen (die der Fransche Revolutie) in ons land plaats gevonden ; maar deze „annexation des cerveaux" is waarlijk niet de voorbode geweest van een nationale wedergeboorte, maar van ondergang onzer onafhankelijkheid.

Ons Nederlandsche Volk, met zijn eigen, rijke politieke geschiedenis, heeft zulk een import niet noodig. Zeker, het behoeft niet ontkend te worden, dat er verband bestaat tusschen de Europeesche en de Nederlandsche Herstelbewegingen. Dit verband is slechts natuurlijk.

De crisis, die wij doormaken, heeft eene moreele, eene economische en eene staatkundige zijde. De overeenkomstige trekken van deze crisis in de verschillende Europeesche landen hebben uiteraard tot overeenkomstige inzichten geleid.

Een inzicht, dat b.v. de Europeesche Herstelbeweging in al hare vertakkingen gemeen is, is dat der ontoereikendheid van het „parlementarisme" tot oplossing van de groote economische problemen.

Algemeen voelt men, dat tot eene krachtige herstelpolitiek allereerst het herstel van eene zelfstandige Regeering tegenover een zelfstandige Volksvertegenwoordiging noodzakelijk is. Algemeen ziet men ook in, dat de Staat topzwaar wordt en acht men ontlasting van den Staat door invoering van eenigerlei vorm van corporatief

staatsbestel noodzakelijk.

Maar verwantschap is geen afhankelijkheid.

Voor het begrip van de corporatieve staatsgedachte behoeft men niet, in de eerste plaats, te grijpen naar de geschriften, waaruit geleerd kan worden, hoe deze gedachte in Italië een begin van verwezenlijking gekregen heeft. Doet men dit, dan loopt men allicht de kans het essentiëele met het accidenteele te verwarren ; de Nationale Herstelbeweging kan haar evenwicht in den stroom der Europeesche beweging slechts handhaven, indien zij, van den beginne af, beschikt over een degelijk en grondig inzicht in wat Nederland reeds bezit en wat het, alsnog, behoeft.

* * *

Wie dan uitgaat van de kennis van het nationale, van het door den strijd der voorgeslachten reeds gewonnene of althans nagestreefde, bemerkt alras, dat meer dan wellicht eenige andere, de gedachte van het corporatief staatsbestel is een nationale gedachte ; waarmede, ook na het Herstel in 1813, de grootste Nederlandsche staatslieden, Thorbecke en Groen van Prinsterer, onophoudelijk hebben geworsteld ; en van welke, mits aangevat en begrepen in Nederlandschen zin, de staatkundige verwezenlijking eene volkszaak worden kan.

Dit beteekent natuurlijk niet, dat de studie van de

uitheemsche vormen van het corporatief staatsbestel overbodig of schadelijk zouden zijn. Natuurlijk niet. Zij is onontbeerlijk. Bij de geringe staatkundige vormkracht, die ons volk, helaas, bezit, is het gevaar dat een of andere staatkundige gedachte vastloopt, allerminst denkbeeldig ; de studie der buitenlandsche voorbeelden kan een spoorslag zijn voor het opnieuw aanvatten van een in het vaderland onopgelost gebleven probleem ; de vergelijking van de buitenlandsche vormen met de binnenlandsche grondslagen kan veel leeren omtrent wat kan gedaan, en vooral wat niet gedaan kan worden ; maar het uitgangs-en steun-punt behoort alleen te liggen in de Natie, in het nationale leven, in de nationale geschiedenis.

De Herstelbeweging in Nederland mag niet worden eene afdeeling van het Italiaansche fascisme of het Duitsche nationaal-socialisme. Eene dergelijke afhankelijkheid zou voor het Nederlandsche karakter der Herstelbeweging volstrekt fnuikend zijn.

Hoe droevig, ware het niet zoo bespottelijk, doet daarom, bij een der jongste groepen, die wij meenden tot de Nationale Herstelbeweging te behooren, de ziellooze imitatie aan van alle uiterlijkheden van eene buitenlandsche organisatie. Wie voelt geen schaamte, wanneer hij via de „Auslandpressestelle" bij de „Reichsleitung" van de Hitlerpartij, verneemt, dat volgens „Der Angriff" van 12 Jan. 1933, de beweging der Nederlandsche nationaal-socialisten slechts een slaafsche copie

is van de inrichting eener Duitsche partij ?

Het betreffende stuk is getiteld :

„Um eine kontinental-germanische Völkergemeinschaft.”
„Nationalsozialismus marschiert a u c h in Holland.”

„In Köln”, schrijft het blad, „haben Niederländische National-sozialisten unsere deutsche Organisationen studiert. Die Früchte dieses Besuches zeigen sich bereits : In allen grösseren Städten Hollands werden Ortsgruppen und provinciale Parteibüros ins Leben gerufen. Ordnungsgruppen werden geschaffen : zu Fuss ; zu Pferd ; zu Rad — ja selbst ein RSKK.” (Wat dit laatste beduidt weet, onder alle volksgenooten, vermoedelijk de nieuwe „nationaalleider” alléén.)

* * *

De toepasselijkheid dezer woorden van „der Angriff” wordt door een der leiders van de Nederlandsche Nationaal-socialisten voor wat hem betreft ontkend. De gegrondheid dier ontkenning in het midden latende, moeten wij toch vaststellen dat alle imitatie naar Duitsch model uiteraard, zou het ook zijn onbewust, een voorbereiding is ter verwezenlijking van pangermanistische annexatie-idealen en nooit kan ontkomen aan den sterken s c h ij n van afhankelijkheid van uitheemsche principalen.

Deze zelfde afhankelijkheid vertoont zich ook in andere

zaken : rood-zwart zijn de kleuren, in stede van oranje-zwart, de kleuren der nationale beweging ; en de leider *kan* deze kleuren niet in nationalen zin veranderen, *indien hij niet onafhankelijk staat tegenover zijn achtermannen.*

En in overeenstemming daarmede is ook de staatsgedachte der nieuwe „nationale" partij met zijn hegeliaanschen grondslag, essentieel anti-Nederlandsch.

Hoe meent men, in gemoede, eene Nederlandsche Beweging te kunnen stichten op den grondslag van Staatsvergoding in modernen vorm ?

* * *

Waar de grondslagen valsch zijn, moeten ook de afgeleide programpunten een nationaal karakter ontberen.

Een enkel voorbeeld zal afdoende zijn.

Een van de eigenaardigheden van de nationaal-socialistische beweging in Duitschland is hare antithese met de Roomsch-Katholieken. Het is deze antithese, die haar tot dusver belemmerd heeft als waarlijk nationale beweging te slagen. Wil men deze antithese ook in Nederland invoeren en het daardoor voorgoed onmogelijk maken, dat de herstelbeweging eene in waarheid nationale beweging wordt ? In nauw verband met het genoemde, anti-nationale staatsbegrip staat de étatistische schoolpolitiek van Mussolini. Wil men ook deze navolgen en aldus de nationale schoolvrede, die na eene gewel-

dige worsteling eindelijk is verkregen, op het spel zetten? Op dit gebied heeft Nederland niets van Italië en Duitschland, maar heeft Europa — België begint reeds te volgen — alles van Nederland te leeren.

Dit beteekent natuurlijk niet dat de Nationale Unie voorstandster is van de noodeloos kostbare u i t v o e r i n g van het beginsel van gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs ; maar wie, in navolging van geïmporteerde denkbeelden, het beginsel van den schoolvrede zou willen aantasten, behoort in de Nationale Unie niet thuis.

* * *

Ook in het staatkundige is het nu eenmaal volstrekt onmogelijk vijgen van doornen te oogsten.

Men kan niet verwachten, dat een Nederlandsche stam zal ontspruiten aan niet-Nederlandsche wortels. Men moge nu het jonge boompje nog met wat nationale lappen tooien : wat naar opzet, aanleg en beginsel v r e e m d is, zal, wanneer het, volwassen, zijn ware karakter vertoonen zal ook v r e e m d blijken te zijn.

Reeds nu is er een tweestrijdigheid, of liever — de slechte zaak eischt een scherp woord, — een dubbelzinnigheid tusschen het ware einddoel zooals het tegenover de buitenlandsche vrienden en beschermers wordt erkend, en het doel, dat, uit opportunisme, aan de Hollandsche aanhangers wordt voorgespiegeld.

* * *

Het voorgespiegelde doel is : de verheffing van de natie in hare eigenheid en zelfstandigheid : Holland, óók staatkundig en economisch, weer groot en sterk te maken onder de Volkeren van Europa.

Het werkelijk doel is : de voorbereiding van de dienstbaarheid der natie aan vage, met den geest en de traditie van het Volk in Noord en Zuid strijdige, pangermanistische droomerijen en pruisische annexatielust.

Luister naar de verborgen doeleinden der nieuwe „nationale" partij, die de „Auslandpressesteile" van de Hitler-partij aan ons goede volk openbaart :

„Nur eine Bewegung in Holland sieht die kommenden Dinge klar. Es ist der junge niederländische Nationalsozialismus. Er stellt nicht das Trennende, sondern das Holland und Deutschland Vereinigende voran.

„Die niederländische Nationalsozialisten fordern weiter : „Deutschland und Holland gehören zusammen wie Herz und Lunge eines Leibes. Holland kann, wenn es seine Freiheit behalten will, dies nur tun als ein gleichberechtigter Partner einer grossen kontinental-germanischen Völkergemeinschaft."

Het staat er. In het meest officiëele pioniersblad der Duitsche Nazi's.

Eens werden de Nederlanden, als resultaat van hunne volksgeschiedenis, niet slechts staatkundig maar ook cultureel zelfstandig, een eigen natie onder de natiën.

Nu zal dit, dank zij de Nederlandsche Nationaalsoci-

alisten, spoedig gedaan zijn. Zij zien de tijden komen, dat „sich die Völker gleichen Blutes in Nord-West-und Mitteleuropa zusammenschliessen, von Flandern bis weit über den dänischen Sund hinaus.

„Die Hoffnung des grossen deutschen Historikers Heinrich von Treitschke dass die 1648 ausgeschiedenen deutschen Völker einstens zum Deutschen Reiche — freilich in einer neuen Bedeutung! — zurückkehren mögen, steht wie ein Morgenrot am Horizon "

Wie nu weet, wat von Treitschke gewild heeft, weet ook, wat sommige der huidige leiders van de ongetwijfeld tegoedertrouwe en niets kwaads vermoedende Nederlandsche nationaal-socialisten willen.

Jammer maar, dat ten onzent van deze idealen met geen enkel woord is gerept.

Nu is het natuurlijk mogelijk, dat „der Angriff" onjuiste mededeelingen heeft gedaan. In dat geval was het echter de plicht geweest van den leider der „Nationaal-Socialistische Beweging in Nederland" het artikel, waardoor de naam van zijn partij in opspraak gebracht werd, ten spoedigste en op duidelijke wijze te dementeeren. Op zulk een dementi heb ik met smart gewacht.

Het artikel in „der Angriff" is 12 Januari verschenen; het is daarna overgedrukt in de semi-officieele blaadjes

van Drion, waardoor het onder de aandacht van de geheele Nederlandsche pers werd gebracht. Deze overdruk is, naar mij bekend is, aan den heer M., den leider der Utrechtsche N. S. B., toegezonden; onwetendheid kan dus door hem niet worden voorgewend. Echter is géén dementi gevolgd. Het artikel is daarna, als op 's heeren M.'s partij betrekking hebbende, geciteerd in „de Trom", 't orgaan van het Nationaal Jongeren Verbond. Maar steeds is een dementi uitgebleven. Tenslotte is het, wederom als slaande op de „Nationaal Socialistische Beweging in Nederland" geciteerd door prof. Josephus Jitta. Eerst toen ook dit artikel zonder onmiddellijke rechtzetting bleef en een volle maand sedert het verschijnen van het geruchtmakend stuk was verloopen, heb ik alarm geslagen.

En indien dan ook de afhankelijkheid niet voor ieder blijkt, de imitatie is luce clarius. En deswege dubbelzinnigheid, een bron van verwarring.

Wie iets algemeen erkenbaar goeds wil doen, moet alle dubbelzinnigheid vermijden. Imitatie van nationalistische vormen van een nabuurstaat kan al te licht iets meer en ergers dan imitatie zijn en is dus in elk geval en altijd gevaarlijker dan dusdanige imitatie van een staat waar ten onzen opzichte geen annexionistische strevingen kunnen bestaan.

Te zeer van nabij heb ik, gedurende den wereldoorlog, bijgewoond, hoe eene in aanleg schoone en edele nationale beweging in het Zuiden, het activisme, door onvoor-

zichtige betrekkingen tot Duitschland zich gedisqualificeerd heeft ; te goed ben ik op de hoogte van de gevaarlijke betrekkingen, die ook thans tusschen Duitsche kringen en nationaal-socialistische kringen in Noord en Zuid bestaan, om niet het „principiis obsta" gedachtig te zijn.

* * *

Uit vreemd zaad geen nationale vrucht !

Een Nationale Herstelbeweging moet beginnen met de geestelijke kapitalen, die de vorige eeuw van politieke ontwikkeling ons heeft nagelaten, vruchtdragend te beleggen.

Een der grootste schatten — naar onze meening de grootste — is de emancipatie van de Roomsch-Katholieken tot een staatkundig en sociaal volstrekt gelijkwaardige groep in onze noordelijke staatsgemeenschap.

Het helpt niet of men het verzwijgt : de Nederlandsche Staat was vanaf zijn oorsprong tot zeer onlangs een protestantsche Staat.

Uit politieke noodzaak aanvankelijk : de religieuse overtuiging was destijds, op den duur, niet los te maken van de staatkundige allegiance ; uit maatschappelijke baatzucht later : het is zoo moeilijk de ambten op te geven, die men uit liefde voor het vaderland heeft bezet ! ; uit sociale laatdunkendheid ten slotte : een katholiek was, in welk hoog of laag ambt „ondenkbaar"

De strijd voor de emancipatie heeft aan dezen toestand een einde gemaakt. En uit dien strijd zijn de katholieken, naar Witlox' schoone opmerking, o n d a n k s het verleden, te voorschijn getreden als bewust nationaal-gezinde Nederlanders. Dit feit heeft aan onzen nationalen staat een steviger grondslag gegeven dan hij sedert zijn ontstaan ooit heeft gehad.

Nergens in Europa is de religievrede zoo diep, zoo werkelijk, als in Nederland. Hij is dan ook het resultaat van een driehonderdjarigen strijd.

Doch er is uit den emancipatiestrijd één trek overgebleven, die belet, dat de verworven schat ten volle rendabel wordt voor het nationale leven in zijn geheel.

Het is de trek der katholieke eenzelvigheid.

Toen de katholieken nog een wel niet langer vervolgde en nauwelijks meer verdrukte, maar toch altijd nog ondergehouden en gekleinachte volksgroep waren, hebben zij, tegen de overmacht en zuigkracht der vrijzinnige beginselen zich teruggetrokken in hun isolement.

Dat is logisch : in isolement ligt de kracht van elke geestelijke richting.

Maar thans zijn de tijden veranderd. Niet slechts staatkundig, maar ook cultureel staan de R. Katholieken volwassen en sterk in het midden des volks. De geestelijke richting, die zij eens zoo vreesden, is zieltogend. In de nieuwe renaissance, die ons volk tegemoet ziet, in de waarlijk nationale herstelbeweging, waarin wij arbeiden, k a n de deelname, wat zeg ik, de

medeleiding van het Katholieke volksdeel dus niet worden gemist.

Daarom wenschen wij in onzen kring niet de medewerking van „zoogenaamde" katholieken, die als paradepaard moeten dienst doen, om eene in wezen „neutrale" beweging een cachet te verleenen, dat zij niet bezit.

Neen ; er bestaat, ondanks alle verschillen, een zekere visie op meer dan één vraagstuk, die dáárom nationaal is, omdat zij, krachtens grondige kennis van hun eigen beginselen door mannen van verschillende richting gedeeld wordt.

Volkomen gerechtigd is de weerzin tegen „neutraliteit" en de leuze van „christendom boven geloofsverdeeldheid" is een valsche, misbruikte leus ; maar wèl is er een vaderlandsliefde boven geloofsverdeeldheid, er is wèl een nationaal bewustzijn, wèl een visie op nationale problemen, wèl een overtuiging omtrent constitutioneele wenschelijkheden, die boven alle geloofsverdeeldheid uitkomen, omdat zij in de oprechte beleving van het eigen geloof wortelen.

Die eendracht, als grondslag voor de nationale herstelbeweging, blijft de Nationale Unie nastreven, overtuigd, dat er in Nederland nog voldoende politieke vormkracht aanwezig is, om het Nationale Herstel met eigen krachten naar eigen idealen te kunnen volbrengen. Wat zij, met bescheiden fierheid, van zichzelf mag getuigen, wenscht zij dat — als conditio sine qua non voor het

handhaven van een zelfstandig volksbestaan —, ook de eens herboren Natie tot de omringende volkeren zal kunnen blijven verklaren :

NEMINI ME MANCIPAVI.

AAN NIEMAND VERKNECHT.

BIJLAGEN

BIJLAGEN*)

1
DIEPE WEGEN

Dezer dagen kwam een beslissing van het Episcopaat af, waarbij den Katholieken het lidmaatschap van het Nationaal Jongeren Verbond ontraden wordt. Aanstonds diende Mr. Kortenhorst zijn ontslag in als lid van den Ouderen-Raad ; men mag aannemen dat het voortaan aan geestelijken verboden zal worden op vergaderingen van het N. J. V. te spreken.

't Komt ons voor dat dit besluit, genomen aan den vooravond eener herdenking, meer dan eenige andere voorbestemd om in uren van beklemming alle krachten der natie saam te binden om den Troon, van vèrstrekkende beteekenis te achten is.

Wat staat hier te geschieden ?

Het Nationaal Jongeren Verbond is, in den volsten zin van 't woord zichzelf. Iedere officieele begunstiging, iedere steun van kapitaalkrachtige patronen is hieraan vreemd geweest. 't Is een zaak, die uit toewijding ontstond, in „vrijen tijd" werd opgebouwd en uit „zakgeld"-bijdragen bekostigd. Een zoodanig verbond glijdt niet af naar politieke kampen, noch ter rechter, nog ter

*) (de niet-onderteekende Bijlagen zijn van Wouter Lutkie)

linker zijde, wijl het de eenheid der natie in zijn vaandel heeft geschreven en alleen datgene wat ons Nederlanders allen bindt tot zijn „zaak" heeft gemaakt: Liefde tot het Vorstenhuis, orde en tucht in een tijd van verslapping, geloof aan 's lands roeping in de beide Indiën, eerbied voor de weermacht!

Indien echter het N. J. V. buiten de sfeer der partijpolitiek bleef en blijven kon, zoo heeft zijn streven desniettemin een staatkundige beteekenis. „Staatkundig" in zooverre, dat jongeren van onderscheidene gezindten, door elkaar te vinden in de zaak der natie, tevens elkaars taal leerden verstaan, de diepere beteekenis van wederzijdsch geestelijk goed leerden eerbiedigen.

Zoodanige scholing der jonge generatie kan voor de toekomst slechts nuttig en gewenscht zijn. Indien ooit oude veeten begraven willen worden en samenwerking wil ontstaan op die punten, waar samenwerking mogelijk is, zoo dient het nieuw begrijpen in de jaren der vorming zijn beslag te krijgen.

Zeker is het een goed teeken, dat het N. J. V. op de uitkomsten van zijn streven niet vooruit is geloopen. In de kolommen van het bondsorgaan zal men tevergeefs naar politieke prognostieken zoeken, maar 't is even zeer een goed teeken dat zich, als 't ware vanzelfsprekend, in het vereenigingsleven van het Verbond de nieuwe strekking reeds heeft afgeteekend.

Voorkeurloos zochten deze jongeren van veelal vrijzinnigen huize hun nationale voorlichting bij mannen van Rechtsch en van Linksch, al beteekende 't „zoeken" niet altijd „vinden". Hoe levendig staat mij nog de hulde voor den geest, die aan oud-minister Treub ten deel viel — zoo juist had men van verpolitiekt-liberale zijde verstek laten gaan — toen hij sprak van Nederland's roeping in de Oost en smaalde op de weekdieren, die los willen laten, omdat van hen iets meer geeischt wordt dan „plakken". Meest echter waren het mannen van Rechtsch, die aan hun aanzoek gehoor gaven : de Savornin Lohman, Borromaeus de Greve, Gerretson, van Dijk, Feber — en hoe kernachtiger zij de kleur van hun nationalisme bekenden, hoe beter de inslag ! Als Wouter Lutkie de woorden deed klinken : Hier spreekt tot U een Katholiek, een Brabander, een Brabantsch priester, dan scheen aan de toejuichingen geen eind te zullen komen.

Welk nut heeft deze omgang gehad ?

Werden jongeren van Linksch in jongeren van Rechtsch omgetooverd, of zagen gereformeerde ouders hun zonen in dit milieu tot libertijnen worden ? Allerminst — men zou eerder van het tegenovergestelde kunnen spreken. Naast eerbied voor elkaars geestelijk erf, rijpte hier inzicht in de noodzaak van 's leven rijke gescheidenheid — maar tevens de overtuiging, dat de hoogste goederen der natie, door haar vele en verschillende zonen slechts schouder aan schouder geschut en ontwikkeld kunnen worden.

Op één punt echter zette zich in dezen omgang een nieuwe vrucht van eendracht, een uitkomst waar het wachten op was, opdat de natie in haar geheel tot hooger bloei zou kunnen komen: de waardeering van het gezag.

De wet bepaalt de normen der gezagsvinding en hernieuwing, maar het gezag als zoodanig is volstrekt en onafleidbaar en draagt in zichzelf zijn eigen verantwoordelijkheid.

Alzoo het credo der Nationaal-Jongeren, dat heden ten dage zoovele Rechtsche politici vergeten zijn en dat in zijn grooten tijd een Thorbecke tevergeefs, door ontkenning van het tegendeel (den revolutionairen oorsprong van het liberalisme) zocht te improviseeren.

Jong-Nederland, dat toch als geen ander het verworven goed der vrije persoonlijkheid weet te schatten en waar noodig te handhaven, heeft hier een oude fetisch verworpen en een waarheid teruggevonden, die van alle tijden is.

In het licht der hierboven gegeven feiten treft ons de plaatsing van het N. J. V. op den index als een donderslag. Opzettelijk gebruiken wij hier het in dit verband niet passend maar tot de verbeelding sprekend woord „index". Want de schijnbaar getemperde vorm der „ontrading" verheelt een onmiskenbare antipathie — zelfs het gebruikelijk voorbehoud, dat althans voor rechtspersonen toetreding vrij pleegt te laten, bleef dit-

maal achterwege.

Ware dit wèl het geval geweest, wij zouden nauwelijks minder versteld hebben gestaan. Wanneer in een land als Joego-Slavië het episcopaat zich verzet tegen dwang, uitgeoefend op de Kroatische jeugd om de Katholieke organisaties te verlaten en zich bij de Sokhols van Belgrado (broeinesten van 19e eeuwschen vrijdenkersgeest) aan te sluiten, zoo staat onze sympathie ten volle aan den kant der Kerk ; het zelfbestemmingsrecht komt hier in het geding : welk voorstander der corporatieve staatsgedachte zou zich daartegen niet verzetten ?

Maar hier in Nederland ? Wij twijfelen niet, dat het partij-politici zijn die in dezen de kerkelijke Overheid raden. Maar wat bezielt hen, vraagt men zich af ! Leeft hun verbeelding nog in de dagen der generaliteitslanden ; achten zij de jonge Brabanders zulke zwakke broeders, dat zij hen willen afsnoeren van het réveil van Neêrlands jeugd ?

Den 23sten Mei 1924 schreef de Maasbode : — 't gold destijds de mogelijkheid om aan den vóóravond der verkiezingen de scheiding der antithese, althans in beginsel, te overbruggen : „.... ook in onze kringen, niet het minst onder de jongere Katholieken wordt gehunkerd naar den tijd, waarin alle krachten der natie zullen kunnen worden saamgebonden — de aanhankelijkheid van ons allen jegens het Vorstenhuis, gelijk dit tot uiting kwam in September 1923, leerde ons, hóe schoon

dit zijn kan — om land en volk hooger op te stooten in de vaart der volkeren.... Na de catastrophe dezer eeuw kunnen wij elkander naderen."

Thans schrijven wij Februari 1933. Zwaarder rampen dan voorheen zijn over ons gekomen, opnieuw wacht ons een dag van nationale wijding : herdenking van het uur, waarop vier eeuwen geleden, de Vader des Vaderlands het licht zag.

Allerwegen dreigt stoffelijke ontbinding ; laat zich schooner tijdstip denken om, naar den geest, te getuigen voor „De Eendracht van 't Land" ?

Waar blijven thans de vrome wenschen der Maasbode?

Na wikken en wegen van politieke munt hebben valsche propheten als een Wibaut en een Albarda besloten om het socialistisch volksdeel, zooveel mogelijk, van de Zwijger-herdenking afzijdig te doen blijven. Men weet nog niet hoe het loopen zal met de crisis van het kapitalisme. Troon en Altaar mogen voor deze idealisten geen struikelblok worden.

Kon ons hierna de houding der openbare onderwijzers verbazen ? Des te meer teleurstellend de houding der Limburgsche Liga, het Katholiek besluit tegen het Nationaal Jongeren Verbond : het Katholiek besluit, — afgekomen terwijl wij dit schrijven — dat de priester, die in „Godsdienst Gezin en Gezag" naast een predikant en een rabijn tegen Moskou, voor onze heiligste goederen getuigde, zich terug te trek-

ken heeft.

Wordt 't eenzaam om den Troon ? — Nooit !

't Zijn niet slechts de roode politici, die zich vergissen. De gansche „wisselaars"-bent van partijbonzen en vrijgestelden heeft haar evenwicht verloren. Gewend om 's lands zaken onder elkaar te berekenen, zijn zij blind geworden voor datgene wat in het Volk leeft. Niets vermoedend, bekokstoven zij hun allerlaatst politiek recept. Maar achter al hun schijn en voorbehoud heeft Jong-Nederland zichzelf gevonden en klinkt tusschen Rechtsch en Linksch een leus van eendracht, die in geen vijftig jaar vernomen werd :

„Met God voor Nederland en Oranje !"

GROENINX VAN ZOELEN

II
FASCISME EN DEMOCRATIE *)

Een tegenstelling ?

Zeker, een tegenstelling.

Maar toch slechts onder bepaald opzicht. In 'n ander opzicht zijn „fascisme" en „democratie" óók zeer wel vereenigbare begrippen.

Niet een of ander minder of meer willekeurig interpretator, doch de auctor spiritualis van het fascisme zelf, Benito Mussolini, gaf mij dit eens onomwonden te kennen. Toen ik hem de vraag stelde : „Is de dictatuur inhaerent aan het fascisme ?", antwoordde hij : „De dictatuur is inhaerent aan mijn persoon, het fascisme is een democratie ; maar een autoritaire democratie."

„Autoritaire democratie"..... Klinkt dat niet wat erg als een contradictio in terminis, als een innerlijke tegenstrijdigheid, een intrinsieke onmogelijkheid ?

Zeker, zoo klinkt het.

Maar.... er is democratie en democratie.

In den zuiver philosophisch-etymologischen zin van het woord is er eigenlijk maar één waarachtige democra-

*) (Aanhef van een lezing voor de R. K. Volksuniversiteit te Deventer op 27 Maart 1931.)

tie. Het woord heeft dan een uitsluitend politieke beteekenis, het is zooveel als een terminus technicus van de politiek. En kan in dien zin niet anders worden vertolkt dan met „volksregeering", regeering door het volk, zelfregeering van het volk.

Doch het woord heeft meerdere beteekenissen gekregen. Het is niet slechts dubbelzinnig, het is veelzinnig geworden.

Dit lot deelt het met alle technische termen die door niet-technici worden overgenomen in het niet technisch geschoolde spraakgebruik, deelt het ook met alle aan vreemde talen ontleende woorden die overgaan in den mond van menschen welke de taal waaraan ze zijn ontleend niet kennen. Er zijn nu eenmaal nog anderen dan geschoolde peripathetici die meepraten!

Het thomisme wil wel — en zeer tercht — één zuiver geformuleerde definitie voor elk bepaald begrip en één onveranderlijken term ter aanduiding van elk begrip, maar de niet-thomisten die de meerderheid vormen (ik bedoel natuurlijk „meerderheid" in „democratischen" zin, de kwantitatieve meerderheid!), ik zeg, de niet-thomisten die in deze ongeletterde en onwillige wereld de meerderheid vormen, houden zich heelemaal niet aan die onveranderlijkheid van definitie en term. Zelfs geleerde en beroemde professoren spreken kloekweg en wetenschappelijk over vele zaken waarvan hun geen klaar begrip voor den geest staat. Nog erger: de meeste menschen, vooral in onzen modern-verwarden tijd, mis-

sen zelfs het vermogen om klaar en logisch te denken. Zij verwarren termen en begrippen niet slechts omdat zij in philosophisch denken niet geschoold zijn, doch meer nog omdat zij zelfs den aanleg, de geschiktheid tot zulke scholing ontberen.

De verwarring van termen vloeit voort uit onvoldoende inzicht in de begrippen. En de onmacht om zich duidelijke en welomlijnde begrippen te vormen maakt het hun onmogelijk de termen uit elkaar te houden. Een hopeloos vicieuze cirkel !

En wat waar is voor vreemde woorden en philosophische termen in het algemeen is dubbel waar voor dezulke die als „stadhuiswoorden" hun intree in de groote wereld doen en als vergadering-slagwoorden populair worden. — Het woord „democratie" met deszelfs adjectieve, adverbiale en andere afleidingen en samenstellingen, mag zich in elk geval in een algemeene populariteit verheugen en niemand weet nog waarover hij spreekt !

Alle andere beteekenissen, buiten de eigenlijke, van het woord „democratie" zijn dan hoofdzakelijk te danken aan misverstand betreffende de oorspronkelijke, en ook aan verwarring van dien eigenlijken zin met analogische en overdrachtelijke beteekenissen.

Ook Leo XIII omschrijft in zijn, tien jaren na „Rerum Novarum" uitgevaardigde encycliek „Graves de communi re", twee verschillende begrippen voor dien eenen term van „democratie".

Na te hebben vertolkt de vrees der goede christenen voor de *politieke* gevolgen van de invoering zulker termen als „christelijke democratie", geeft de Paus daar een definitie van het oorspronkelijke begrip. Aldus: „*Democratia*, ex ipsa notatione nominis usuque philosophorum, regimen indicat populare". Wat vertaald aldus kon luiden: „De term *democratie* duidt aan, krachtens de beteekenis van het woord en het gebruik dat de philosophen ervan maken, de volksregeering".

Daar onmiddellijk op volgend zegt dan de Paus, dat hij in het onderhavige stuk (in re praesenti) het woord niet in den oorspronkelijken politieken, dat wil dus zeggen: niet in den zuiver-philosophischen zin zal gebruiken, doch dat hij eraan wil toekennen de beteekenis van een weldadige actie ten bate van het volk, de beteekenis derhalve van „sociale actie". Wilt ge de letterlijke woorden?: „attamen in re praesenti sic usurpanda est, ut omni politica notione detracta, aliud nihil significatum praeferat, nisi hanc ipsam beneficam in populum actionem christianam.

En aan deze zinsneden laat de Paus voorafgaan iets wat sterk lijkt op een verbod om den term van „*christelijke* democratie" te gebruiken in een politieken zin.

Ter meerdere overtuiging weer de letterlijke woorden: „Nefas autem sit christianae democratiae appellationem ad politica detorqueri". En wie „nefas" zoo

mild mogelijk zou willen vertalen, die zou toch nog moeten erkennen dat er staat: „Het komt niet te pas den term van „christelijke democratie" over te brengen op politiek gebied." De Paus wil dus blijkbaar dien term alléén erkennen voor het sociaal gebied, voor de „sociale actie".

En toch is, niet enkel de term „democratie" (die het originaliter was), doch ook de term „christelijke democratie", zelfs in den mond van katholieken, een politieke term geworden! Wij hebben, ook op politiek gebied, allen leeren spreken van „christelijke" of „katholieke" of „roomsche" democratie.

De Paus heeft deze eerste verwarring niet kunnen beletten.

Maar behalve de twee door „Graves de communi re" omschreven beteekenissen heeft de term „democratie", zooals hij nu eenmaal gebruikt wordt, er nog een onbepaald aantal meer, die altijd kwalijk en meestal volstrekt niet onderscheiden worden en zoodoende in de spraak der menschen een hopelooze verwarring hebben teweeggebracht. Zóó, dat zij vaak meenen elkander te verstaan waar zij inderdaad langs elkaar heen praten.

En, om nu eens minder philosophisch te spreken, doch meer in de algemeen verstaanbare taal van het gewone gezonde boereverstand: een koor, samengesteld uit katholieken, socialisten, vrijzinnig-democraten, bolsjewieken, marxisten, republikeinen en fascisten, zou in ontroerende harmonie een loflied kunnen zingen op „de

democratie". Maar het „leve de democratie !" van den een beteekent : „leve het historisch en atheistisch materialisme !" — van den ander beteekent het : „leve het Evangelie !" — de ander bedoelt ermee : „leve de sociale actie ;" — weer 'n ander : „leve vrijheid, gelijkheid en broederschap !" — nog 'n ander : „leve de volksregeering !" —, 'n ander bedoelt „leve de dictatuur van het proletariaat !" —, 'n ander : „leve de corporatieve staat !"..... En als elk lid van dat harmonieuse koor ging zingen wat hij b e d o e l d e te zeggen, in plaats van wat hij z e i , dan zouden ze elkaar onmiddellijk in het haar vliegen.

III
FASCISME EN BOLSJEWISME *)

Een van de paradoxale aspecten van het fascisme ligt hierin dat het gedoodverfd wordt als analoog met het bolsjewisme, waarvan het in wezen de antipode is.

Zijn er punten van overeenkomst tusschen die twee ?

Uiterlijke zeker wel.

Van beide is de verwezenlijking door een revolutie tot stand gekomen en beide hebben een algeheele omwenteling in het gemeenschapsleven van het volk te weeg gebracht.

Beide hebben door geweld zich van de macht meester gemaakt.

Beide zijn begonnen als partijregeeringen en hun partijen vertegenwoordigden slechts een minderheid van het volk.

Beide zijn, hoe plots en onverwachts hun verschijning leek, gedurende een lange periode voorbereid.

Het bolsjewisme werd op dubbele wijze voorbereid door het tsarisme: negatief en positief. Negatief als reactie-verschijnsel tegen de tyrannieke en gewelddа-

*) Deze bijlage strekke voornamelijk ter aanvulling van het onderdeel „Dilettant Communisme" in de rede over Vaderlandsliefde.

dige methodes van het tsaristisch régime. Doch ook positief (althans in sommig opzicht), omdat het tsarisme, zooals het omstreeks 1860 werd ingeluid, reeds beteekende een verloochening van het imperialisme, van het rijkseenheid-ideaal van Peter den Groote.

Het was een vorm van revolutie. Een terugkeer tot de ethnologische opvatting, met verwaarloozing van de rijks-opvatting.

Alreeds in de consequentie van het tsarisme lag Moskwa weer als hoofdstad, lag verbrokkeling van het rijk in geheel of betrekkelijk onafhankelijke staatjes.

De oorlog, aanvankelijk een belemmering in dien ontwikkelingsgang, heeft door zijn stoethaspelig verloop (geen afdoende overwinningen, geen afdoende nederlagen, alleen maar allerwegen uitputting), de kansen schoon gemaakt voor het monster dat allang op den loer lag, om zijn buit te bespringen. *)

Aldus ook het fascisme. Dat evenmin zoo maar plots en onvoorbereid uit de lucht is komen vallen. Dat, althans in zijn nationale theorieën en gevoelens, alsook in zijn staatsvereering, een consequentie is van de éénwording van Italië sinds 1870, van de geestesstroomingen door die éénwording opgewekt ; dat bovendien een logische oplossing is van de vele tegenstrijdigheden, sindsdien, ook op sociaal en religieus gebied, ontstaan.

---

*) (Zie hiervoor : Comte Soltykoff „La nouvelle idéologie russe" in L a t i n i t é mai et juin 1930.)

Dat is voorbereid èn philosophisch èn litterair èn staatkundig èn sociaal ; voorbereid door historie en traditie, door een anti-socialistisch syndicalisme, een anti-défaitistisch nationalisme. (Mazzini — Cavour — Crispi — Gioberti — Corradini — Oriani — Pareto — Croce — Gentile.) *)

Beider methode van regeeren gaat uit van een dictatuur : het bolsjewisme heerscht in naam van „de dictatuur van het proletariaat", terwijl de dictatuur van het fascisme inhaerent is aan de persoon van Benito Mussolini.

Beide loochenen het beginsel der volkssouvereiniteit en hebben afgerekend met de voornaamste uitdrukking van dat beginsel : het algemeene, directe en persoonlijke, stemrecht.

Beide hebben een eind gemaakt aan den waan van „vrijheid, gelijkheid en broederschap".

Beide eischen van hun aanhangers een volstrekte discipline jegens de partij en van alle burgers een volkomen onderworpenheid aan den staat.

Beide zijn in beginsel idealistisch, d. i. : streven naar de verwezenlijking van een ideaal — en geven me-

---

*) (Zie hiervoor b.v. Mario Missiroli : „l'Italia d'oggi" waar hij van de fascistische leer aantoont „de historische fundamenten en, het niet altijd zichbare, verband ervan met het nabije en verwijderde verleden" — Prefazione p. 6)

nigmaal op ondubbelzinnige wijze hun verachting te kennen voor de kunstgrepen der „Realpolitik." Weshalve beide zich ook menigmaal hebben onderscheiden door een verbluffende oprechtheid en koenheid in hun politieke en diplomatieke tactiek.

Beide verafschuwen het liberalisme en hebben den strijd aangebonden met de vrijmetselarij.

En ook worden beide onkenbaar gemaakt èn door den laster hunner vijanden èn door onbeholpen of averechtsche verdediging van velen hunner eigen aanhangers of vrienden.

Beide oefenen een sterk suggestieve aantrekkingskracht uit zoowel op idealistische als op avontuurlijke karakters.

En „reactionnair" is het een al evenmin als het andere : het fascisme houdt evengoed als het communisme opruiming onder de oligarchietjes van partijbonzen, de camarilla's van liberale eigendunkelijkheid, de kliekgeest van standen en deftigheden, de oppermachtige willekeur van kapitaal-fourneerders en geldschieters.

Terwijl tenslotte èn bolsjewisme èn fascisme geschuwd worden door alle mediokre geesten, kleine zielen en laffe harten, voor zoover deze niet de kans schoon zien om ervan te profiteeren. *)

* * *

---

*) (Zie in dit verband ook de uitnemende studie van Dr. J. C. Baak in De Gids Nov. '32, getiteld „Mussolini en Hitler", en, voor de onderhavige vergelijking, met name p. 237.)

Doch al wat ze gemeen hebben is slechts van uiterlijke beteekenis. Het is grootendeels negatief en ook wel een overeenkomst in tactiek en middelen.

Echter in hun doel en naar hun eigenlijke wezen zijn fascisme en bolsjewisme vlak-af aan elkander tegenovergesteld.

Niet uitgewerkt, nog minder uitgeput, toch even aangeroerd is dit onderwerp ook in het boek van Emil Ludwig : „Mussolinis Gespräche mit Emil Ludwig".

Op p. 153 met Mussolini's woorden : „Noch mehr. In allem Negativen ähneln wir uns : wir und die Russen sind gegen Liberale, Demokraten, Parlamente."

En één bladzij daarvoor noemt hij eenige verschillen : „Die Unterschiede ? Wir haben Privateigentum, die Russen keins. Wir haben den Kapitalismus unter kontrolle gestellt, die Russen haben ihn abgeschafft. Bei uns hängt die Partei von der Regierung ab, dort umgekehrt."

Het bolsjewistisch communisme is een door 'n kamergeleerde-geest (ook menschen die „ in het volle leven staan" kunnen den geest, het bekrompen inzicht, van 'n kamergeleerde behouden) uitgedacht stelsel, dat geen rekening houdt met de onlogische en sentimenteele werkelijkheden van het leven. — Het fascisme was, in zijn aanvang, geen theorie, doch een levend besef, dat zich spontaan omzette in practische daden. En naderhand is de theorie uit de practijk zelf afgeleid, een theorie even weinig verstard en even zoo levend als de werkelijkheid

waaruit ze ontstond.

Het bolsjewisme poogt het natuurlijke gevoel van vaderlandsliefde uit te roeien en daarvoor in de plaats te suggereeren het vage en onwerkelijke internationale solidariteitsbesef. — Het fascisme versterkt het natuurlijke gevoel der vaderlandsliefde door het te verheffen tot den eersten en voornaamsten staatkundigen plicht van alle individuen der volksgemeenschap.

Het bolsjewisme is, als alle democratie en alle internationalisme, vervlakkend, karakterloos en deprimeerend ; legt een druk op het volk, versmorend deszelfs eigen wezen en karakter, ook in de onderscheiden regionale en klasse-schakeeringen. — Het sterk hierarchisch en corporatief georganiseerde fascisme is opwekkend en stimuleerend ; heft het volk op in fierheid, cultiveert deszelfs aard en eigenheden.

Het Italiaansche fascisme is typisch latijnsch in al zijn, ook psychologische, verschijningen. — Het bolsjewisme slavisch ? In de massa die het ondergaat ongetwijfeld moscovitisch slavisch. Zij ondergaat het immers met een fanatiek fatalisme. Maar in zijn auteurs is het semitisch en wel Duitsch-semitisch : geest van geest van den Duitschen Jood Karl Marx, die het onwezenlijke gedachte-ding verwekte ; stijl van stijl van de typisch Duitsche, weinig inventieve, werk-methode : namaken, nadoen en perfectioneeren wat anderen creëerden ; — een verbeterde editie leveren van de Fransche revolutie, beschikkende over een meer handelbaar

materiaal ; een meer zwijgend duldzaam volk, dan in West-Europa te vinden ware. Bovendien is overbekend het historische feit van hun eigen authentieke Duitsche Joden-namen ,die de meeste Urheber van het bolsjewisme achter aangenomen Russische namen verborgen.

Het bolsjewisme, dat een verwezenlijking van het marxisme poogt te zijn, steunt deswege op de beginselen der Fransche revolutie, die „de rechten van den mensch" proclameerde. Het bolsjewisme is dus individualistisch, ook al stelt het een groeps- of klasse-individualisme in de plaats van het bloot persoonlijke individualisme. — Het fascisme stelt zich tegenover al de door de Fransche revolutie geproclameerde valsche „beginselen". Tegenover de „rechten", legt het den nadruk op de plichten van den mensch. En het wil, tenminste op politiek gebied, de individueele burgerlijke belangen ondergeschikt aan het algemeene volksbelang.

Het bolsjewisme wil strijd tusschen werkgever en werknemer, in de fameuze abstracte terminologie van Marx, „kapitaal" en „arbeid" geheeten. — Het fascisme wil vredige en harmonische samenwerking tusschen alle klassen der maatschappij.

Het bolsjewisme wil afschaffing niet slechts van het liberalistisch kapitalisme, doch zelfs van het privaatbezit en daarbij invoering van een communistisch productie-stelsel. — Het fascisme handhaaft en beschermt het privaat-bezit, zonder het onbeperkte, liberalistische

eigendomsrecht toe te staan en wil slechts tegen de misbruiken, voortkomende uit de liberalistische interpretatie, van het kapitalistische productie-stelsel waken.

Het bolsjewisme wil vernietiging der banden van huwelijk en gezin. Het wil, den drang der natuur en het dictaat der natuurlijke rede ontkennende, een ook sexueel collectivistisch gemeenschapsleven en een collectivistische jeugd-opvoeding : aldus een volslagen opgaan van het individu in den dienst (d. i. : in de slavernij) van den staat. — Het fascisme wil versterking der banden van huwelijk en gezin. Eischt zeker een levendige dienstbaarheid van het individu aan den staat, doch laat het altijd, overeenkomstig den drang der gezonde natuur en in harmonie met het inzicht der rede, een toevlucht in de onschendbaarheid, de onafhankelijkheid en eigenheid van zijn gezin.

Het bolsjewisme trekt de uiterste consequenties der politieke democratie, door vernietiging der monarchie, door instelling van den meest radicaal democratischen (ofschoon niettemin zuiver dictatorialen), dat is van den republikeinschen regeervorm. — Het fascisme handhaaft en beschermt de monarchie en houdt een parlement als adviseerend lichaam in stand.

Het bolsjewisme wil staatsovername van alle bedrijven en ondernemingen. — Het fascisme wil de grootst mogelijke vrijheid laten aan het persoonlijk initiatief in het economische, sociale, commercieele en cultureele leven (autarchie), — echter niet zonder regelend en des-

noods ingrijpend optreden der staats-overheid, waar die vrijheid zou overslaan tot willekeur, plichtsverzuim of losbandigheid. *)

Het bolsjewisme poogt in troebel water te visschen door alle orde te ontwrichten : daarom breken met zooveel mogelijk christelijke en cultureel historische, artistieke en philosophische tradities, daarom verwerping van de christelijke moraal, daarom ontbinding van het huwelijks- en familieleven, daarom loochening van God en uitroeiing van alle religieuze leven. — Het fascisme herstelt de aloude tradities van moraal en religie, van geschiedenis en cultuur ; beschermt en versterkt de traditioneel christelijke huwelijks- en gezinsmoraal, bevordert het religieuze en kerkelijke leven van het volk, door den volksgodsdienst tot staatsgodsdienst te verklaren en door de Kerk in de uitoefening van haar taak vrij te

---

*) (Vergelijk hiervoor nog Emil Ludwig, o.c. — p. 155 : „Hier muss man sich genau verstehen, sagte Mussolini.... Der fascistische Staat dirigiert und kontroliert die Unternehmer von der Fischerei bis zur Schwerindustrie in der Val d'Aosta. Dort ist der Staat Eigentümer der Minen und Gruben. Der Staat macht die Transporte, denn ihnen gehören die Bahnen. Dem Staat gehören viele Werkstätten. Trotzdem ist das alles kein Staatssozialismus, denn wir wünschen kein Monopol, worin der Staat alles macht. Wir nennen das Intervento des Staates. Das steht alles in der Carta del Lavoro definiert. Wenn etwas nicht funktioniert, kommt der Staat dazwischen.")

laten en te beschermen.

Welk laatste nog eens te meer wordt bevestigd door een persbericht dezer dagen :

Niet alleen de verhouding tusschen het Vaticaan en den Italiaanschen staat is na het verdrag van Lateranen verbeterd, maar ook de persoonlijke verhouding van Mussolini tot het Vaticaan en den paus.........

Ook wat betreft de godsdienstige opvoeding in de fascistische jeugdorganisaties is men het eens geworden. Het ministerie voor nationale opvoeding heeft duizend geestelijken tot kapelaans der fascistische jeugdorganisaties „Balilla" benoemd.

(Alg. Handelsblad 26 Oct. 1932)

Doch nog veel sterker door wat Mussolini schreef in zijn bijdrage voor de Enciclopedia Italiana, over de politieke en sociale leer van het fascisme :

„De fascistische staat is niet onverschillig tegenover den godsdienst in het algemeen, noch in het bijzonder tegenover den positieven godsdienst die het Italiaansche katholicisme is. De staat heeft geen theologie, al heeft hij ook een moraal. In den fascistischen staat wordt de godsdienst beschouwd als een der innigste openbaringen van den geest. Daarom wordt hij niet slechts geëerbiedigd, maar verdedigd en beschermd. De fascistische staat schept zich geen eigen „God", zooals Robespierre wilde doen op een bepaald moment in het extremistisch delirium van de Conventie ; noch poogt hij Hem uit de

zielen te verdrijven, zooals het bolsjewisme doet ; het fascisme eerbiedigt den God der asceten, der heiligen, der helden en ook den God zooals Hij door het eenvoudige en primitieve hart des volks wordt gezien en aanbeden."

Het bolsjewisme tracht zijn bestaan te rekken door gewelddadige en moorddadige vernietiging van alle vijandige en weerspannige elementen. — Het fascisme neemt soms ook wel zijn toevlucht tot geweld-maatregelen, doch deze zijn veel geringer in omvang en veel zachtaardiger van uitwerking en het overwint zijn vijanden meer door hun sympathie en overtuiging te winnen, dan door hen neer te slaan.

Het bolsjewisme strijdt tegen wat er gezond is in de menschelijke natuur en vernietigt de gezonde elementen in de samenleving der menschen. — Het fascisme bestrijdt de psychologische en sociale ziekten die de natuur belagen.

Het bolsjewisme strijdt een hopeloozen strijd tegen de natuurlijk goede neigingen en het goede in den aanleg der menschelijke psyche. Vandaar zijn somber pessimisme en zijn geweldige tragiek. — Jeugd en lente bezingend, strijdt het fascisme een opwekkenden strijd tegen de satanische machten die de natuur der menschelijke ziel pogen te verderven. Daarom blijft het optimistisch en moge zijn spel soms dramatisch zijn, tragisch kan het nooit worden.

IV
OORDEEL VAN L'OSSERVATORE ROMANO

Van misverstand komt luttel bate. Daarom, houden wij de begrippen zuiver.

Is het fascisme katholiek ? Neen — Is het anti-katholiek ? Evenmin. — Is het dan religieus „neutraal" ? Ook niet.

Evenmin als monarchisme, republikanisme, democratie of dergelijke begrippen katholiek kunnen heeten of anti-katholiek.

„Katholiek" is een religieuze term. Alleen een godsdienst en de direct met dien godsdienst samenhangende religieuze zaken kunnen „katholiek" heeten.

Een volksbeweging gelijk het fascisme is geen godsdienst ; een staatkunde, een staatsbestel, een sociale en economische gemeenschapsorde (dit alles is het fascisme) is geen godsdienst. Religieuze termen zijn daarbij dus niet strict en adaequate toepasselijk. *)

Maar de vraag die u plaagt luidt : Kan een katholiek, kan een rechtzinnig christen zich aansluiten bij de fascistische beweging ?

---

*) Lees in verband hiermee wat hierboven, blz. 21, werd opgemerkt. Want in overdrachtelijken zin, ofschoon zóó algemeen gebruikelijk, dat niet meer als overdrachtelijk gevoeld, zijn die termen wel toepasselijk.

Ja zeker. In Italië zijn ontelbare van de meest rechtzinnige katholieken fascist.

Doch hier in Nederland ?

Ja, ook ! Wat de Paus niet veroordeelt voor Italië, zal geen kerkelijke autoriteit op eigen hand elders veroordeelen.

Tenzij het elders onder denzelfden naam in wezen iets anders zou zijn.

Want er is fascisme en „fascisme".

En om concreet te blijven en practisch, stellen we de vraag voor het „Nederlandsche fascisme", met dien verzamelnaam de geheele Nederlandsche Herstelbeweging omvattende : — Kan een katholiek daar deel aan nemen?

Zuiver principieel gehouden blijft het antwoord ook dan bevestigend.

Doch wat de omstandigheden betreft moet er met omzichtigheid worden gelet op den geest en vooral den geest der leiding, van de onderscheiden (veel te talrijke !) organisaties der Nederlandsche Herstelbeweging.

Overigens is de tegenkanting die deze beweging ook van katholieke zijde ontmoet een uiting meer van politieke dan van religieuze of moreele bezorgdheid.

Want het naar den authentieken geest rechtzinnige fascisme is ongetwijfeld anti-communistisch, anti-socialist-democratisch, anti-liberaal en bovenal anti-„neutraal" ; doch het is niet anti in religieus opzicht. Integendeel. Alreeds uit hoofde van zijn streven naar behoud en beleving der voorvaderlijke tradities. Doch ook uit

anderen hoofde. Want het is de eenige profane gemeenschapsorde van onzen tijd die zich kloek en algeheel stelt tegenover het godloochenend communisme.

Daarom begroeten degenen die het werkelijk leerden kennen, het fascisme als de eindelijk gevonden synthese tusschen de „these" van het kapitalistisch liberalisme en de „antithese" van het socialistisch democratisme. Als de eindelijk herstelde goede verhouding in het gemeenschapsleven.

Het fascisme, — als sociaal en economisch stelsel —, dat noch „kapitalistisch" noch „communistisch" is, noch liberalistisch of socialistisch heeft zeker niet het eerst in theorie de goede orde hervonden; doch in de practijk is het de eerste verwezenlijking der oude christelijke gemeenschaps-leer, waarvan „Quadragesimo anno" de meest recente gezagvolle formuleering is.

En overigens is het fascisme wat het vaderland is.

Neutraal is het evenmin als het Nederlandsche leger, als de vloot, als de monarchie, als het uitvoerend bewind, als het Nederlandsche volk. Moet zich stellen boven alle partij-standpunten, moet alles wat er goeds en ordelievends in het volk leeft vertegenwoordigen.

Het fascisme kan niet neutraal wezen. Maar het moet rechtvaardig zijn en universeel nationaal. En daar streeft het naar. En daartoe vraagt het ons aller medewerking. En onzen goeden wil zal het erkennen aan de hulp die wij het verleenen.

Dat het Italiaansche fascisme ook van religieuze zijde waardeering erlangt moge blijken o.m. uit het hierna volgende :

* * *

Het Vaticaansche orgaan „l'Osservatore Romano" heeft, in zijn nummer van 2 en 3 November 1932 een artikel gepubliceerd dat mag worden aangemerkt als een documentatie-stuk voor de historie der betrekkingen tusschen de Kerk en den fascistischen staat Italie.

Het stuk, dat volledig, in een getrouwe vertaling, hieronder volgt, is getiteld :

Voor de viering van het „Decennale" in Italie

Niet enkel in de Italiaansche doch ook in de buitenlandsche pers zijn, gedurende de afgeloopen week, veel gedocumenteerde herinnerings-artikelen verschenen betreffende het zoo menigvuldige en veelsoortige werk dat in tien jaren van fascistisch bewind is volbracht. Een ontzaggelijke massa ten uitvoer gelegde initiatieven ; uitgebreide, diepgaande, verbazingwekkende veranderingen op elk terrein van openbaar beheer ; zóó talrijke en belangrijke werken dat de publieke opinie er terecht een beslissende suggestie van ondergaat.

Het is ons niet mogelijk in deze kolommen een over-

zicht te geven, zelfs niet een vluchtig en samenvattend overzicht, van wat er gedurende de laatste tien jaren in Italie is tot stand gebracht : wij willen echter wel in het kort die verdiensten memoreeren dewelke, misschien minder in het oog springend, zich te weinig of heelemaal niet in de aandacht opdringen : wij bedoelen de wetten en maatregelen op religieus en moreel gebied, die door de katholieken hartelijk en oprecht worden toegejuicht.

Wel terecht werd vaak van gezaghebbende zijde de overtuiging uitgedrukt, dat het noodzakelijk is de geestelijke waarden op te heffen en te benutten en dat een zoodanige opheffing en benutting, zoowel voor het innerlijke leven der individuen, alsook en meer nog voor het openbare en officieele leven der geheele natie, niet beter, noch meer doelmatig kan worden verwezenlijkt dan door belijdenis en practijk van den katholieken godsdienst.

Tusschen de eerste rede van Mussolini in de Kamer van Afgevaardigden, Juni 1921, waar hij de onvergelijkelijke schoonheid verheerlijkte van de „idea cattolica" en van de zending der Kerk in de wereld en zijne woorden, dezer dagen te Milaan gesproken, toen hij zoo terecht verzekerde dat het menschelijke nooit het goddelijke kan overtreffen, tusschen die beide woorden zien wij met voldoening eene overeenstemming die het bewijs is van een overtuigde en practische bewondering voor de sublieme „idea cattolica".

Als voor de hand liggende consequentie van zulke premissen, drong zich op de noodzakelijkheid om de verschuldigde plaats toe te kennen aan het, zoo sterk educatieve, religieuse element in opvoeding en karaktervorming. Daarom was een van de eerste daden van Mussolini, eenmaal de macht in handen hebbende, nadat hij het kruisbeeld weer had geplaatst in de scholen en de gerechtshoven, het godsdienstonderwijs op de scholen te herstellen, hetwelk nadien werd gesanctioneerd door de plechtige verklaring van het Lateraansche Pact, waarbij het herboren Italie op zich neemt, in de vorming der nieuwe geslachten, de katholieke leer te stellen als basis en als bekroning.

Wij hebben de Lateraansche Verdragen van 11 Februari 1929 genoemd. Met de daarbij aansluitende „Verzoening" hebben deze een eind gemaakt aan de smartelijke tweespalt tusschen de Kerk en den Staat, welke gedurende meer dan vijftig jaren het geweten der Italianen bezwaarde. Het afsluiten dezer historische Verdragen vormt reeds op zichzelf ongetwijfeld een zeer bijzondere verdienste voor Mussolini die, ondersteunende de woorden waarmee de eerste Encycliek van Pius XI eindigde en met èèn slag verbrijzelend de oude vooroordeelen die als een erfgoed waren van de voorbije geslachten, Italie, door middel eener aldus bewerkte eendracht der geesten, meer èèn en sterk maakte.

En hieruit ziet men hoezeer Mussolini, sprekende over deze Verdragen, het recht had te zeggen dat die ge-

beurtenis van zóó groot belang was dat ze zich vanzelf aan de geschiedenis opdringt.

Van het meer strict religieus terrein overgaande naar een ander, hiermede verband houdende, vinden wij dat het werk van tien jaren een groot getal wijze en nuttige vernieuwingen heeft gebracht op moreel en sociaal gebied.

Behalve de wel gekende initiatieven en werken voor een intensieve activiteit op gebied van den arbeid, van sociale voorzorgen, voor de ontwikkeling van landbouw, industrie, bouwwerken en voor de immer wijdere verbreiding der eigen cultuur, zijn er vele particuliere wetten en menigvuldige voorschriften die openlijk, zonder valsche vrees en zonder zwakheid, bescherming verleenen aan de kinderjeugd, streven naar herstel van de civiele en van de christelijke waardigheid, strekken ter veredeling der volkstaal, ter bescherming van het lot der familie en der moeder, ter beschutting der goede zeden tegen de onstuitbare vloeden van ontucht en derzelver, vooral voor de altijd belaagde jeugd, gevaarlijke verlokkingen.

Ook kan men niet vergeten de voorzorgsmaatregelen, kostbaar voor elken geloovige en bijzonder waardevol voor hen die met zielzorg zijn belast, tegen de goddelooze propaganda — dewelke elders zulke gruwelijke verwoestingen en niet enkel in de zielen aanricht — aanslag plegende op den oorsprong van het leven zelf en die, den menschen aansporende tot het verkrachten van

de meest fundamenteele wetten der natuur, des te vreeselijker den Schepper des levens beleedigen.

De katholieken die de Kerk roept en opleidt om met hun actie mee te werken aan het hierarchisch Apostolaat en uit dien hoofde bijzonderlijk ten taak hebben het godsdienstig leven te begunstigen en te bevorderen, aldus de hoogste sancties verschaffende aan de vervulling van alles wat plicht is, kunnen niet dan met levendige instemming al datgene begroeten wat de Staat in Italie voor die hooge doeleinden heeft verricht.

Deze erkenning en deze toejuiching strekt zich natuurlijk niet uit over alles wat er in die tien jaren is gezegd en gedaan : en wij willen te kennen geven dat hiermee niet worden opgeheven de reserves vereischt door de rechten der Kerk en der katholieke Leer : en in het bijzonder wil dit niet beteekenen een goedkeuring van alle of elk der theorieen welke wij af en toe verkondigd zien in sommige stellingen betreffende een onbegrensde en universeele staatsmacht op alle, ook op niet staatsrechtelijk, terrein. Maar de katholieken kunnen zich zeer wel verheugen dat er zoo veel goeds is tot stand gebracht — en niet alleen op reeds genoemd gebied, doch ook op nog ander —, hetwelk des te waardevoller wordt, als men bedenkt wat een onmetelijke massa vooroordeelen, onwetendheden, verderflijke gewoonten ,droevige hartstochten, lage begeerten en belangen, zich tegen zulke heilzame initiatieven aanvankelijk hebben verzet.

Eenig dagen geleden is te Milaan de nieuwe zetel

ingewijd van de katholieke universiteit van het Heilig Hart : de grandiose plechtigheid, voorgezeten door een Doorluchtigsten Vorst in naam van den Heiligen Vader, werd vereerd o.m. met de tegenwoordigheid van militaire en burgerlijke Autoriteiten. Het was een onvergetelijk schouwspel van geloof en van enthousiasme ; maar het was tevens een onmiskenbaar teeken der nieuwe tijden, wijl de manifestatie verliep in een rustige atmosfeer van waarachtige eendracht.

Dit, evenals de plechtige erkenning verleend aan de katholieke universiteit, heeft de beteekenis niet slechts van een herhaalde bevestiging der vrijheid van onderwijs, maar ook van een concreete hulde aan de glorierijke cultureele en wetenschappelijke tradities der katholieke Kerk.

Wij meenen er de beste voorteekenen in te mogen zien van een immer schoonere toekomst voor de Italiaansche natie.

nationaal herstel
e.a. nat. banden

Ter perse (verschijnt April 1933)

BENITO MUSSOLINI:

UIT HET LEVEN VAN ARNALDO

(Geautoriseerde vertaling van Wouter Lutkie)

Uitgeverij „Oisterwijk"
Oisterwijk